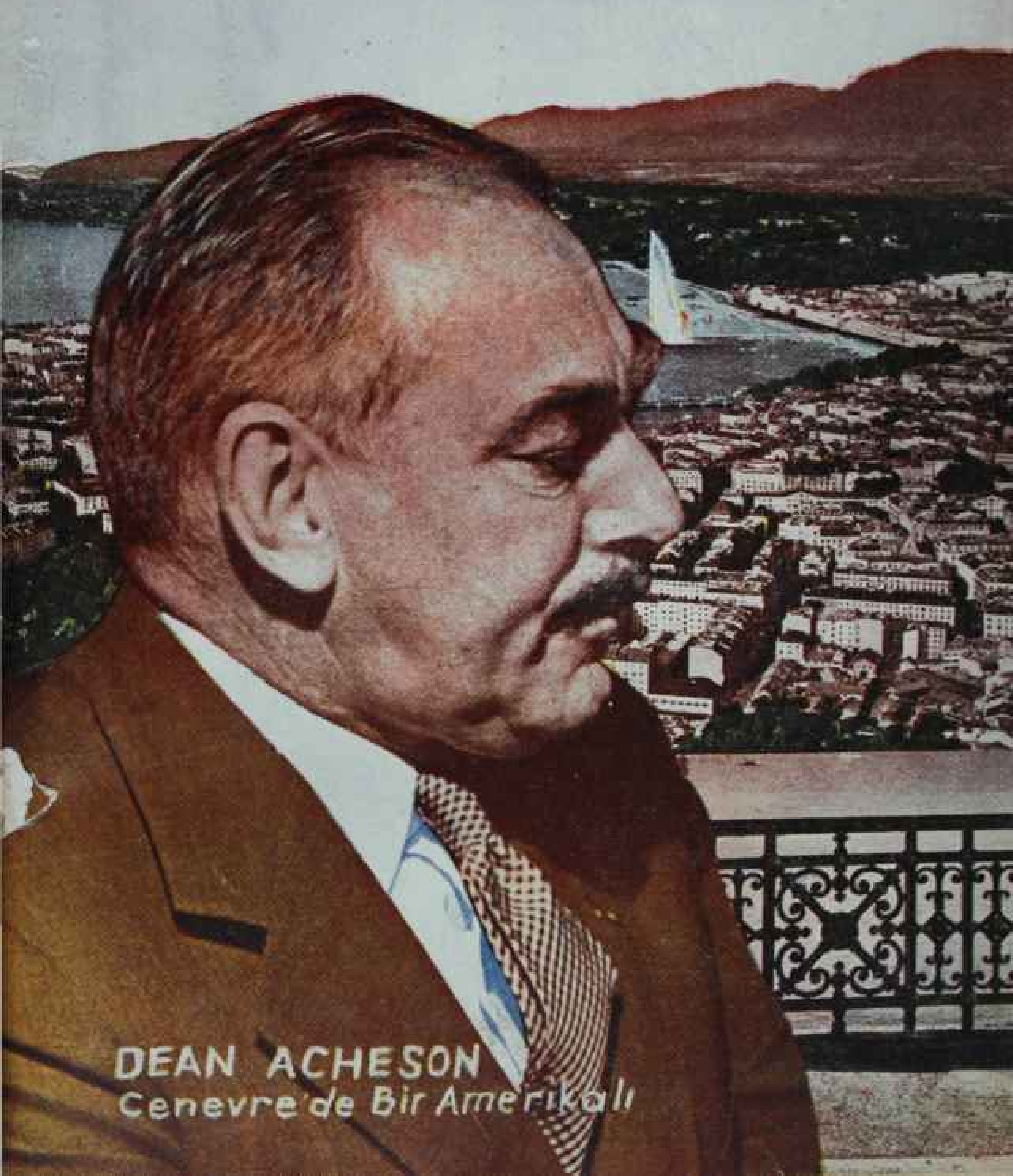
AKİS

HAFTALIK AKTÜALİTE MECMUASI

7 AĞUSTOS 1964
FİYATI : 1 LİRA

(Basım: A — 9034) — 1112

AKİS

Sayı: 529 Cilt: XXX. Yıl: 11 HAFTALIK AKTÜALİTE MECMUASI

Sahibi
Mübin Toker

Başyazarı
Metin Toker

Yazı İşleri Müdürü
Kurtul Altuğ

Bu sayıda Yazı Kurulu

İç Haberler Kısmı: Güneri Civaoğlu Teoman Erel, Egemen Bostancı (İstanbul) Seyfi Özgenel (İzmir) - Dış Haberler Kısmı: Halûk Ülman — Magazin Kısmı: Jale Candan, Tüli Sezgin, Bihin Anter, Hüseyin Korkmazgil — İş Alemi: Fasih İnal — Yayınlar: İlhami Soysal — Sinema : Tarık Kakınç.

Resim
Ali Parmakerli

Fotoğraf
Hüseyin Ezer
Erdoğan Çiftler

Klişe
Doğan Klişe Öz Atölyesi
Tel : 11 70 15

Yazı işleri
Rüzgârlı Sokak No 15/2
Tel: 11 89 92
P K 582

İdare
Rüzgârlı Sokak No: 15/1
Tel: 10 61 96

Abone Şartları
3 aylık (12 nüsha) 10.00 lira
6 aylık (25 nüsha) 20.00 lira
1 senelik (52 nüsha) 40.00 lira

İlân şartları
Santimi 20 lira
3 renkli arka kapak 1500 lira

AKİS Basın Ahlâk Yasasına uymayı taahhüt etmiştir.

Dizildiği yer
Rüzgârlı Matbaası

Basıldığı yer
Hürriyet Matbaası

Ankara

Basıldığı tarih:
6.8.1964

Fiatı 1 Lira

Kendi Aramızda

Sevgili AKİS okuyucuları,

Bugünlerde okuyucularımızdan pek çok mektup alıyoruz. Her gazete ve mecmua idarehanesine gelen mektuplar gibi, bunların içinde bize olmadık sıfatları yakıştıranlar da var. Ne var ki bazı mektuplar hem bizim şevkimizin artmasına sebep oluyor, hem de AKİS'i, sevenlerin arzuladıkları şekle sokmamızda bize yardımcı oluyor. İşte bu mektuplardan bir tanesini de bu hafta aldım. Mektup Bergamadan geldi. Altındaki imza Mustafa Yılmaz. Okuyucum bizim de zaman zaman bu sütunlarda yalandığımız bir derdimizi deşiyor ve şöyle diyor:

"... Ama artık mecmuamda bir değişiklik istiyorum. Türkiyenin çok buhranlı günlerinde bile gerçeği bizlere duyurmaktan çekinmeyen AKİS neden Avrupa mecmualarındaki nefasete kavuşmuyor? Niçin daha iyi bir kâğıda basılmıyor ve neden hâla ellerimize mürekkep bulaşıyor?"

Okuyucumuz bundan sonra bir takım tavsiyelerde bulunuyor ve mektubunu şöyle bağlıyor:

"Düşünün elli sene sonra bile yazıları ayni zevkle okunabilecek olan AKİS kaç yıldır teknik bakımdan istenilen seviyeye ulaşamadı. Bu neticeye ulaşılması için sizden bazı fedakârlıklar beklemek hakkımdır. Bunun için bir fiyat yükselişi gerekiyorsa AKİS'i sevenler buna katlanmağa hazırdırlar. Bunları, sizin işinize karışmak için değil, sizi ikaz etmek için yazıyorum. Zira mecmua sizin değil, bizlerin malıdır."

Bergamalı okuyucum Mustafa Yılmazın yazdıklarına katılmamanın imkânı yoktur Biz de, AKİS'i daha iyi yapmanın hazırlıkları içindeyiz. Bunun için de bir fiyat artışını hiç ama hiç düşünmemekteyiz. Ancak bu bir imkân meselesidir. Şimdi biz, o imkânları bulmanın hazırlıklarım yapmaktayız.

AKİS, bu hafta da dopdolu olarak elinize varıyor. Cenevre toplantılarının ilgi merkezi hâline gelmesi KIBRIS OLAYLARI'nı mecmuanın başına almamıza sebep oldu. Başyazarımız Metin Tokerin "Haftanın içinden" de Kıbrıs meselesine ayrılmıştır. Metin Toker, yazısında Kıbrıs için ne olacağını ve ne olmayacağını açık bir şekilde gözönüne sermektedir. Tokerin yazısında bir demagogu da tanımak fırsatını bulacaksınız. Başyazarımız Papandreu daha muhalefette iken onunla konuşmuş ve o zamanlar bu konuda fikrini yazmıştı. Şimdi o teşhiste hata olmadığı ve bu garip adamın Yunanistanın başına daha çok belâ getireceği anlaşılmış oluyor. Türkiye ile Yunanistan arasında bir çatışma olursa, elbette bunun en büyük suçlusu Papandreu olacaktır. İşte Metin Tokerin yazısında mesele bu açıdan değerlendirilmektedir.

İstanbulda bu hafta da kongreler devam etti. Bu defa CHP İstanbul İl kongresi AP kongresinden hiç de farkı olmayan bir hava içinde toplandı. Büyük ümitlerle, memleket meselelerinin tartışılacağı beklenen iktidar partisinin İstanbul İl kongresinde gene hizip çatışmaları devam etti. Partilerimizin bu havadan ne kazandıklarını anlamak mümkün değildir.

CHP il kongresinin hikayesini CHP başlıklı yazıda bulacaksınız.

Saygılarımızla

Kurtul Altuğ

Günlerin getirdiği

Yurttan Akisler

Fenni İslimyeli
İstim arkadan geldi

Yolsuzluklar — Geçen hafta bu derginin ortaya attığı "Oğuz Akalın yeni maceraları" ile ilgili mesele bir hafta içinde oldukça mesafe kazanmış bulunmaktadır. Mısıra yapılacak 10 bin tonluk krom ihracının ani olarak 25 bin tona yükseltilmesi, bu kararın Resmi Gazetede yayınlanmasından hemen sonra Ararat adlı ve ihracatçı ruhsatı taşıdığını iddia eden bir firmaya ihraç izninin verilmesi ve üstelik bu firmanın arkasında ünlü ve unutulmaz Oğuz Akalın bulunması dikkatleri bu konunun üzerine çevirmeye yetmişti.

Ticaret Bakanı Fenni İslimyeli derhal durumu incelettirmiş ve ilk anda Ararat firmasının ihracat ruhsatnamesini zamanında yeniletmemiş olması bakımından Ticaret Bakanlığını "aldatmış'" olduğu tesbit edilmiş ve ihraç lisansı derhal iptal edilmiştir. Halen meseleye Bakanlık müfettişleri el koymuş bulunmaktadırlar. Müfettişler bu firmaya lisansın nasıl verildiğini, firmanın Oğuz Akal ile ilgisinin ne şekilde olduğunu incelemektedirler.

Ticaret Bakanlığı ilgilileri yapılan tahsis işleminin, talebin Krom Müstahsilleri Komitesinden geçmiş olması bakımından normal olduğunu, inceleme konusunun "bir kayırma olup olmadığı" hususu üzerine teksif edildiğini ifade etmektedirler.

Meseleye derhal eğilen Ticaret Bakanı Fenni İslimyeli Mısıra krom ihracının gerekli incelemeler tamamlandıktan sonra kararlaştırıldığını, bu noktada bir şüphe bulunmadığını ifade etmiş ve:

"— Ayrıca müfettişler tarafından incelenmekte olan bu konuda gerektiğinde diğer tedbirler de alınacaktır." demiştir.

Tehlikeli alâkalar — İzmire bağlı Menemen ilçesinin Harmandalı köyü bekçisi Kadri Üstünel, geçen haftanın sonunda İçişleri Bakanlığına yazılı bir müracaatta bulundu. Belki de bazı "ilgililer" müracaatın altındaki imzanın sadece bir bekçi unvanını taşıması sebebiyle buna gerekli önemi vermediler. Ancak Harmandalı köyünden Kadri Üstünelin mektubu pek öyle yabana atılacak, yenilip yutulacak cinsinden bir mektup değildir..

Köy bekçisi bu mektubunda, bir süre önce intihar ederek hayatına son veren genç Menemen Müftüsü Osman Yekelerin ölümü olayına değinmekte ve şöyle demekteydi: "— Menemen ilçesi bundan 33 yıl öne bir yalancı pey-

gamber taslağı yüzünden kara bir leke almıştı. Şimdi de böyle bir yalancı peygamber hortlamak üzeredir. İlçemizin lekelenmesi yine ihtimal dahilindedir. Çünkü, Atatürkçülüğü, devrimciliği ve efendiliği ile çevremizde kendisini sevdirmiş müftümüzü, bu yobazlar sürüsü intihara sevketti..."

Gerçekten aydın ve devrimci din adamı Osman Yekeler, kısa bir süre önce İzmirde yatmakta olduğu bir otelde koma halinde bulunmuş, kaldırıldığı hastahanede kurtarılamıyarak ölmüştü. Yekeler, ölmeden önce Emniyet Müdürüne bir mektup bırakmıştı. Mektupta, Menemenli bazı yobazlar tarafından takip edildiğini, kendisine çirkin lekeler sürülmek istenildiğini bu yüzden Menemenden kaçıp İzmire geldiğini, fakat aynı yobazların yine peşini bırakmamaları üzerine hayatına son vermeğe karar verdiğini açıklıyordu.

Yapılan tahkikat, intihar eden müftünün yazdıklarını doğruladı. Doğruladı ama nedense bu iş böylece kapatılıp bırakıldı! Zaten, büyük tehlikeleri haber veren bu çeşit olaylara gereken önemin verilmemesi, memleketimizde bir kötü âdet olarak devam edip gitmektedir Ancak bu, tutum, tehlikenin giderek yakalara yapışacak hale gelmesini hiç bir şekilde önleyememektedir. Nitekim son günlerde yobazların Ege bölgesindeki faaliyetleri iyice su yüzüne çıkmaya başlamıştır.

Örneğin, geçenlerde Tirede cereyan eden bir başka olay bu durumu olanca açıklığı ile gözönüne koyacak niteliktedir: Bir süre önce bu ilçede yayınlanan bir gazetede, Tireli bir doktorun "Nurculuğun içyüzü" adlı bir eseri kaleme alması bin kadar nurcuyu sinirlendirdi ve bir "mukabelei bilmisil" olarak bir mevlüd yapılması kararlaştırıldı. Mevlüdün organizatörlüğünü DP iktidarı devrinde dini siyasete alet etmekten hapse mahkum edilen, fakat DP'nin yüksek idarecileri tarafından himaye edildiği için mahkûmiyet kararı bir yılı aşkın bir zaman infaz edilemeyen Nihat Kurtça adındaki bir şahıs yapmakta idi. Mevlüdün Saidi Nursi için okutulduğunun gizli kalması için de gereken tedbir unutulmamıştı. Tire ilçesi Belediye hoparlörü dini bütün kimseleri harıl harıl "Din mücahitleri için okutulacak mevlüd"e çağırmağa koyuldu. Ancak Yeni Camide şekersiz ve şerbetsiz okutulan mevlüdün gayesi Fatiha sırasında ortaya çıktı. Hoca alınan bütün kamuflaj tedbirlerine rağmen üç kere üst üste "Saidi Nursi ruhuna fatiha" diye bağırmak sureti ile işin içyüzünü meydana vurdu.

Tire polisi durumu daha önceden haber almış olduğundan bir zabıtla meseleyi savcılığa, intikal ettirdi. Ne var ki, savcılık Saidi Nursinin ruhuna mevlût okutulmasının suç teşkil etmeyeceği mütalâaası ile takipsizlik kararı verdi. Savcılığın bu tutumu, bu bölgede Nurcuların caseretlerini arttırmaktan başka bir işe yaramadı. Tire olayından bir kaç gün sonra Fethiye ilçesine bağlı Kemer Bucağının Gebeler köyünde Yusuf Karamanlı adında 24 yaşında bir muhtar, Saidi Nursiye ait risaleler ve kitaplar dağıtırken yakalandı ve tevkif edildi.

Denizlide de, berberlik yapan Mehmet Özdemir, dükkânında bir "Nur Köşesi" ihdas edip, gelip giden müşterilerine Saidi Nursiye ait çeşitli risale ye kitaplar dağıtırken ele geçti. O da tevkif edilip hapishaneye konuldu. İşin garibi İstanbulun şöhretli avukatlarından biri, bu olayı duyunca uçağa atladığı gibi İzmire, oradan da Denizliye gitmiş ve bu sabıkalı nurcuyu himayesine alarak tahliyesi için çalışmağa koyulmuştur Bu nokta da -daha önce bu dergide önemle işaret edildiği gibi - nurculuğun memleketimizde büyük ve güçlü bir teşkilât hâline geldiğine bir delildir...

Bütün bunlar Ege bölgesinde diğer bölgelerde olduğu gibi - tehlikeli, alâkaların gün geçtikçe cazip hale geldi. ğini yobazların cirit oynadığını göstermektedir. Bugünlerde Harmandalı köyünün uyanık bekçisinin işaret ettiği gibi ikinci bir Menemen hadisesi ortaya çıkarsa doğrusu şaşıran az olacaktır.

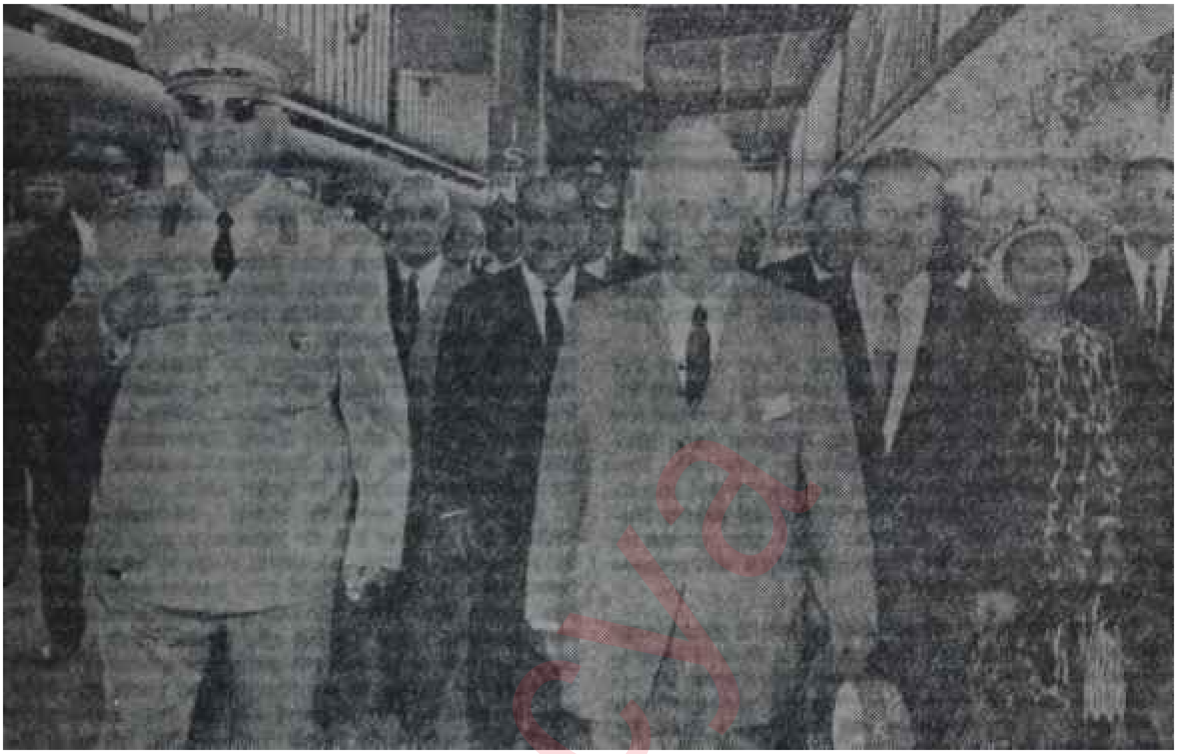
Dış politika — Sovyet, Büyük Elçisi Nikita Rijofun evvela Dışişleri Bakanı Feridun Cemal Erkini sonra Başbakan Yardımcısı Kemal Satırı ve nihayet İstanbuldan dönen Başbakan İsmet İnönüyü ziyareti, diplomatik çevrelerde günün konusu oldu. Nitekim Dışişleri Bakanlığı Enformasyon Dairesi Genel Müdürü İsmail Soysal haftanın ortasında bir basın toplantısı yaparak ziyaretler hakkında basına bilgi verdi. Soysalın açıklamasından anlaşılan şudur: Bundan böyle Sovyet Rusya ile olan münasebetlerimizde bir gelişme müşahade edilebilecektir ve Rijofun temaslannın başka bir mânası yoktur. Sovyetler Birliği ve Türkiye arasındaki ticari iktisadi ve kültürel münasebetlerin önümüzdeki günlerde daha da sıklaşacağı ümit edilmektedir.

AKİS

HAFTALIK AKTÜALİTE MECMUASI

Yıl : 11, 7 Ağustos 1964 Sayı: 529 Cilt: XXX

KIBRIS OLAYLARI

Başbakan İnönü İstanbul dönüşü Ankara garında karşılanıyor

Kısa süren tatil sonu

Millet

"Havası yok"

Türkiyede uzun yıllardan beri iki defa, milletçe bir büyük değişikliğin arefesinde bulunulduğu intibaı uyanmıştır. Bunların ikisi de son derece önemli iki hadiseyi takip etmiştir: 14 Mayıs 1930'de CHP'nin yerine iktidara DP'nin geçmesi ve 27 Mayısta DP nin işbaşından uzaklaştırılması. Fakat her iki seferde hayâller uzun sürmemiştir. DP memlekete bir yenilik getirmiştir, fakat bu yenilik maksatlı idarecilerin elinde Türkiye için bir kazanç değil kayıp teşkil etmiştir. 27 Mayısta yanan ışıkların ömrü ise, tesir bakımından değil ama parlaklık bakımından daha da kısa ömürlü olmuştur. 1961 sonrası idaresinin memleket havasına bir canlılık, taze kan, cevvaliyet ve hareket getirdiğini iddia etmenin imkânı yoktur. Bunun yerine "Derinden sessiz git" politikası devlet hayatının parolası yerine geçmiştir. Halbuki bugün Türkiyede, gidişin biraz daha su seviyesinden ve biraz daha, gürültülü olmasında zaruret vardır. XX. Asrın ikinci yarısında memleket idaresi sadece siyaset değil, büyük nisbette psikoloji meselesidir de ve insanları harekete geçirilmemiş yerlerde başarı kazanılması mümkün olmamaktadır. İkinci Dünya Harbinden sonra bir yandan İngiltere, diğer taraftan Almanya böyle bir havanın yaratılmasıyla yaralarını sarmışlardır. Sosyalist memleketlerde toplumun kalkınması propagandası ve resmî "şevk verme gayretleri" her faaliyetin üstündedir. Bütün memleketler içinde belki sadece Fransadır ki "hiç bir şey yapılamıyormuş" teraneleri arasında sapasağlam bir ekonomiye ve büyük refaha kavuşmuştur. Ama Fransanın "ana unsur" olarak nelere sahip olduğunu bilmek onu taklide kalkışmamak için başlıca sebeptir.

Kaldı ki General de Gaulle de, başka bir sahada, fransıza bir yenilik, bir taze ruh, bir büyüklük hissi getirmiştir ve bütün politikacılara karşı "Büyük Charles"in her referandumda halkın güvenini sağlaması bunun neticesidir.

Kıbrıs işinin başımıza çıkışı sadece iktisadî ve sosyal sahada plânlamanın kâfi gelmediğinin delilini teşkil etmiştir. Türkiyeyi mânevi sahada harekete getirmenin plânlan yapılıp o taraf iş-

HAFTANIN İÇİNDEN

Yunanistan Aradığını Bulacaktır

Metin TOKER

Kıbrıs macerasının bir türk müdahalesi olmaksızın neticeleneceğine hiç bir zaman inanmadım. Türkiye, haklarını korumak için, mutlaka andlaşmaların kendisine verdiği yetkiye dayanarak Adaya asker çıkaracaktır, bu asker Adada bir hattı tutacaktır, ondan sonra Yunanistan aklı başına gelip müzakere masasına oturacaktır. Ben hiç bir zaman, Yunanistanın Türkiyeyle harbedeceğine de inanmadım. Ama, bundan iki yıl kadar önce Yunanistanda tanıdığım bir manyağın, bir demagogun ve yarım saat önce söylediğini yarım saat sonra inkar edip bunu akl-ı evvellik sayan bir politika adamının idaresinde bulunan komşu memleket bir türk-yunan harbine "düvel-i muazzama"nın müsaade etmeyeceği inancı içinde bugün, barış yoluyla bir hal çaresi bulunmasını elinden geldiği nisbette güçleştirmektedir.

Yunanistanın ve onun başındaki Papandreunun bilmediği, Türrkiyenin ve Türkiye ile birlikte bütün batı dünyasının, Kıbrıs işinden gerçekten bıkmış olduğudur. Bütün gayretlere rağmen en ufak bir iyiniyet ve anlaşma arzusu göstermeyen Yunanistanın tuttuğu yol, kendisini en kısa zamanda Türkiye ile başbaşa bırakacaktır. Türkiye ile başbaşa bırakılmayacağı ümidiyle atılacağı bu ikinci macerada da Türkiye ile başbaşa kalmak, Venizelostan sonra Papandreunun da mukadder ve hazin akıbetini teşkil edecektir.

Ben Papandreuyla, bundan iki yıl kadar önce, Muhalefet Lideri bulunduğu sırada Atinada konuştum. İtiraf ederim ki ve bunu o sırada yazdım - Karamanlis benim üzerimde ne kadar müsbet tesir bıraktıysa Papandreu o derecede menfi tesir yarattı. Kendisiyle yunan parlamentosundaki odasında, iki saate yakın bir süre görüştüm. Çeşitli konular üzerindeki fikirlerini sordum, temeli demogoji olduğu aşikar cevaplar verdi. Fakat, kendisi hakkındaki notumu bu tayin etmedi. Kendisi hakkındaki notumu tayin eden olay şudur: Konuşmamızda Kıbrıs işinden bahsedildi Papandreu Londra ve Zürih Andlaşmalarını tasvip etmediğini bildirdi. Bunların işlemediği ve işlemeyeceği fikrini savundu. Değiştirilmelerinde türk-yunan dostluğu bakımından zaruret bulunduğunu belirtti. Fakat, dikkatimi çekerek ilave etti:

"— Bu değişiklik, ancak Türkiye ile Yunanistanın mutabık kalması suretiyle düşünülebilir. Türkiyenin muvafakat etmeyeceği bir değişikliği katiyen düşünmüyorum ve düşünemeyiz."

Papandreuyla bir gazeteci sıfatıyla ve özel randevu üzerine görüşüyordum. Bana söylediklerini ben yazmadan bunların başka bir yerde açıklanmasının elbette ki bahis konusu olmaması gerekirdi.

Oldu.

Bir gün sonra Atinada yabancı bir dilde çıkan ve Papandreunun sözcüsü durumunda bulunan bir gazetede Muhalefet Liderinin beni kabul ettiği haberi vardı Haberde Kıbrıs işinin görüşüldüğü bildiriliyordu. Papandreunun sözlerinin hemen tamamı yazılmıştı. Sadece bir kısmı yoktu; Andlaşmalardaki değişikliklerin ancak Türkiyeyle mutabık kalınarak yapılabileceği fikri Papandreu "dış istihlak" ile "iç istihlak"ı birbirinden ayırmıştı ve bunu fütursuzca yapmakta mahzur görmüyordu.

Bundan dolayıdır ki Washinğton'da Başkan Johnson ile, görüşmesinde Cenevre Konferansı konusunda bir mutabakata varan Papandreunun iki gün sonra Atinada bambaşka bir hava çalması beni hiç şaşırtmamıştır. Aksine, amerikanların ve başka büyük devletler idarecilerinin bugünkü yunan başbakanını bir ciddi adam zannedip de onunla bir takım kararlar üzerinde anlaşmaları veya onun cevabını beklemeleri, yahut onun Makariosun cübbesini paravana yaparak çevirmeye kalkıştığı oyunu görmemeleri beni daima derin hayrete düşürmüştür.

Fakat bu Yunanistanı nereye götürecektir?

Bu Yunanistanı, Kıbrısta bir türk müdahalesiyle burun buruna gelmeye götürecektir ve herkes emin olabilir ki Papandreunun idaresindeki Yunanistan, aradığını mutlaka bulacaktır. Bir yandan Türkiyenin iç politikası bakımından, diğer taraftan bu işle ilgili siyasi konjonktür itibariyle Kıbrısta süratle bir neticeye varılmasında - İnönünün bir meşhur tabiriyle - "sayılamayacak kadar çok menfaat" vardır. Türkiyede herşey, Kıbrıs yüzünden bekleyiş halinde"dir. Halbuki iktisadi ve sosyal yaralarını sarmak durumunda olan Türkiyenin artık beklemeye tahammülü yoktur. Cenevrede de, Yunanistanın laftan anlamaz tutumunun herkesin sabrını tükettiği belli olmuştur. Bugün Kıbrıs silâhlanmıştır ve silâhlanmaktadır. Bugün Yunanistan askeri hazırlıkların içindedir. ve buna devam etmektedir. Bugün yunan askerleri Adaya kaydırılmaktadır ve daha da kaydırılacaktır. Bunlar belki bir türk müdahalesinde bizim daha fazla fedakârlık yapmamızı gerektirecektir. Ama ne bu tertipler, ne Kıbrıslı rumların fotoğraflar önüne poz vererek kazdıkları sığınaklar yunanlıların türk silâhlı kuvvetleri önünde "toz o1maları"nı önleyecektir. Yunanlılar türklerle başbaşa bırakılmayacaklarından öylesine emindirler ki ne zaman bu ihtimal kendilerine hatırlatılsa hemen "Bir harp vukuunda siz düşünün. Böye bir harp mahalli kalmaz" tehdidini ileri sürmektedirler.

Halbuki, bu harp mahalli kalacaktır. O kadar mahalli kalacaktır ki palavracı Papandreu buna, bırakınız dünyayı bulaştırmayı Yunanistanı bulaştırmayı dahi göze alamayacaktır. Eğer alırsa, Papandreunun Yunanistanı Venizelosun Yunanistanı neyle karşılaştıysa onunla karşılaşacaktır.

Kıbrıs dâvasını müzakere yoluyla ve barışa halel getirmiyerek halletmek Türkiyenin, İsmet Paşa Hükümetinin en samimi arzusudur. Böyle bir arzunun mevcudiyetini ben, Başbakanın ziyareti sırasında Amerikada ve İngilterede Fransada da gördüm Ama Türkiyede ve bu memleketler başkentlerinde mevcut başka bir temayül eğer taraflardan biri mantık ölçülerinin dışında kalırsa Türkiyeyle Yunanistanı başbaşa bırakmaktır. Bu neticeye süratle gidilmekte olduğu hem Türkiyede, hem Yunanistanda bilinmelidir.

Sözün bittiği yerde kuvvet gösterisinin başlayacağı Papandreunun ise bundan önce lâf anlamayacağı talihsiz Yunanistanın bugünkü Başbakanını tanıyan hiç kimse için bir büyük kehanet değildir. Yağmuru eken, fırtınayı yakında biçmeye hazır olmalıdır.

letilmeden memlekette vatandaşı bezgin şevksiz, gayrımemnun halden kurtarmak kolay kolay kaabil olmayacaktır. Bugün Hükümet herkesten iyi bilmektedir ki şikâyet sebeplerinin bir çoğu tamamile sunidir ve mânevi tesirlere dayanmaktadır. Bunlara, bir mânevi seferberlikten başka şeyle karşı çıkmak imkânı yoktur.

Hükümet, takkesini önüne koyarak bu noktayı dikkatle düşünmek ve gereğini yapmak zorundadır. Bu yaz aylarında üzerinde çalışılacak bir plân kış ve önümüzdeki baharda başarıyla işletilebilirse çok şeyin çok kolay değişeceğini herkes görecektir. Türkiyede oyların partilere dağıldığı ancak bir nisbet dahilinde doğrudur. Aslında oyların istikametini memleketin havası tâyin etmektedir. Artık partiler oyları kazanan değil, oyları derleyen mekanizmalardır.

Bir silkinme önümüzdeki seçimlerin sonucunda başlıca tesir unsuru olacaktır. Hükümet yağı, şekeri, unu olan bakkal gibi helvayı yapıp yiyemediği takdirde bir açıkgöz çıkıp o yağı da, şekeri de, unu da elinden alıverecektir. Bu açıkgöz güven veren bir tip olsa canın yanması için bir sebep bulunmayacaktır. Ama Türkiye böyle bir açıkgözün eline bir defa düşmüştür ve bakkal dükkânı, sermayesini tamamile kediye yükletmiş halde, açıkgözün elinden güç halle kurtarılabilmiştir.

Türkiyenin böyle bir tecrübeye tekrar tahammülü bulunmadığına göre Hükümetin gözünü açması, istikbal için tek garantiyi teşkil etmektedir ve tarafsızların ısrarı en çok bundandır.

Cenevre

Dananın kuyruğu

(Kapaktaki arabulucu)

Haber ilk olarak İngilterenin Times gazetesinde çıktı. İngilterenin Times gazetesinde çıktı ve çok kimseyi şaşırttı: İngiltere Dışişleri Bakanlığının "yaz" dediği her şeyi yazmasa bile "yazma" dediklerini yazmadığı bilinen meşhur gazete, sütunlarında bu habere niçin yer vermişti? Zira haber, tamamı itibariyle doğru olmasa da doğru taraflar taşıyordu ve bir resmî elden geçtiği muhakkaktı. Times, ilgi çeken haberinde, Kıbrıs ile alâkalı olarak Cenevrede devam eden görüşmelerde Adanın Yunanistana bırakılması, buna mukabil Yunanistanın sahip olduğu Meis adasının Türkiyeye verilmesi yolunda bir temayülün belirdiğini yazıyordu. Haberde öyle bir hava vardı ki yunan başbakanı Papandreunun Londrayı ziyareti sırasında bu teklif, İngilterenin Dışişleri Bakanı Butler tarafından kendisine yapılmıştı.

Haber, Atinada süratle tekzip edildi. Butler yunan başbakanına böyle bir teklif yapmamıştı. Fakat Atinada, iki kere ikinin dört ettiği hususunda Papandreu ile bir yabancı devlet adamının mutabık kaldığı yolundaki bir haberin bile tekzip edileceği bilindiğinden yalanlama fazla kimseyi ikna etmedi. Hatta, ortada böyle bir temayülün bulunduğuna dair inançlar kuvvetlendi.

Papandreu
Akılsız adam

Bir kaç gün sonra Atina, "Acheson'un teklifleri" adı altında başka bir seri teklifi açıkladı ve yunan başkentinin muteber misafiri Makarios bunların reddedildiğini yâr-ı vefakârı Papandreuyu da ilzam ederek bildirdi. O hâdisenin ertesi günü ise Atina "Acheson'un teklifleri" diye bir şeyin bulunmadığını ilân etti ve bu sefer öyle bir hava yaratıldı ki sanki açıklama Papazın marifetidir ve bunda Yunanistanın bir günahı yoktur.

Bütün bu karışık havadisler içinde gerçek, Cenevrede bir takım görüşmelerin devam ettiği fakat bu görüşmelerin mahiyeti hakkında herhangi bir açıklamanın yapılmaması hususunda ilgili taraflardan ricada bulunulduğudur. Bu ricaya rağmen ilk kaçak Londrada, ikinci kaçak Atinada patlak vermiştir. Ricaya en ziyade Washington ile Ankara riayetkar kalmışlardır ve aslına bakılırsa bundan dolayı - tamamile haksız olarak- iki memleket arasında gene bir soğuk hava esmiştir.

Halbuki Cenevrede, yunanlıların dışındaki tarafların samimiyetle aradıkları, herkesçe kabul edilebilecek bir kesin ve devamlı hal çaresidir. Onun için, üzerinde durulan her plânın Türkiye bakımından da, Yunanistan bakımından da, Adadaki cemaatler bakımından da hoşa gidecek yanları bulunduğu gibi hoşa gitmeyecek cepheleri de bulunmaktadır.

Cenevrede kimler var?

Cenevrede Kıbrıs işine devamlı ve kesin bir hal çaresi aranması teşebbüsü Türkiye ve Yunanistan Başbakanlarının Washington'a yaptıkları, ziyaretin neticesidir. Fikir amerikanlardan gelmiş, türkler ve yunanlılar bunu kabul etmişlerdir. Yunan Başbakanı Papandreu türklerle doğrudan doğruya bir masa başına oturmayı, Yunanistanda bizzat tahrik ettiği hisler dolayısıyla göze alamadığından kulağını başının arkasından göstermek zarureti hasıl olmuştur.

Cenevreyle ilgili muamele şudur: Birleşmiş Milletlerin bir Kıbrıs Arabulucusu, finli diplomat Tuomioja vardır ya.. Bu arabulucu Cenevrede karargâhını kuracak ve bir yandan türklerle, diğer taraftan yunanlılarla temas ederek Kıbrıs için kesin ve devamlı hal çaresi projesi hazırlayacaktır. Bir arabulucunun görevi de elbette bundan başka birşey değildi. Böylece herşey resmen, Birleşmiş Milletler kanalından geçecektir. Fakat NATO'nun güney kanadında, iki müttefik, Türkiye ile Yunanistan, arasında bir patırdı çıkmasını arzulamayan Amerika da bu hal çaresinin aranmasına yardımcı olacaktır. Bunu temin için Başkan Johnson, şahsî temsilci olarak eski Dışişleri Bıkanı Dean Acheson'u Cenevreye gönderecektir. Kendisinden yardım istendiği takdirde Acheson hizmete hazır olacaktır.

Bugüne kadar Cenevrede, bu usule uygun olarak görüşmeler yapılmıştır. Herkes resmî arabulucu Tuomioja'ya elinden geldiği kadar yardım etmeye çalışmıştır. Türkiyeyi görüşmelerde Millet Meclisi Dışişleri Komisyonu Başkanı Nihad Erim ile Genel Kurma-

yın Harekât Dairesi Başkanı General Turgut Sunalp temsil etmektedir. General Sunalp bizim Kıbrıs Alayımızın ilk komutanıdır. Adayı karış karış bilmektedir. Askeri güvenlik bakımından Türkiyenin ihtiyaçlarını toplantılarda dile getirmektedir.

Dean Acheson'un yanına amerikalılar üç yardımcı vermişlerdir. Bunların birincisi Büyük Elçi Jarnegan'dır. Öteki iki yardımcı askerdir: Amerikan Kuvvetleri Avrupa Karargâhından Tümgeneral Oberbeck ve Kıbrıstaki askeri ataşe Albay Gussie. Bu iki asker meselenin güvenlik kısmı üzerinde görüşlerini söylemektedirler.

Kompleks dolu Papandreu bu konuda da kulağını başının arkasından göstermiştir. Bir temsilciyi açıkça Cenevreye gönderememiştir. Belgrattaki Büyük Elçi Nikolarcisise Cenevreye gitmek ve resmî arabulucu Tuomioja'nın emrinde olmak talimatı verilmiştir.

Müzakereler, türk ve yunan delegeleri karşı karşıya getirilmeksizin bugüne kadar devam ettirilmiştir. Tuomioja resmî görevli olarak Acheson müştereken kabul edilmiş bir dost sıfatıyla Kıbrıs için kesin ve devamlı hal çaresinin aranmasına yardım etmeye çalışmışlardır.

Danışıklı döğüş

İşte, müzakerelerin mahiyeti hakkında bir açıklama; Atinada bu sırada yapılmıştır. Açıklama yapıldığı sırada Makarios yunan başkentinde bulunmaktaydı. Yunan hükümetinin kendisine Cenevrede olup bitenler hakkında tam bilgi verdiğinde şüphe yoktur ve bu tabiîdir. Açıklama yapılınca bunun suçu hemen Papaza yüklenmiştir ve Papazın, kendisinin dışında yapılan bu çalışmaları sabote etmek için gevezelik ettiği el altından duyurulmuştur. Halbuki bu hafta Atinadaki kanaat açıklamada Papandreunun parmağı olduğudur. Yunan Başbakanı, Makariosu, Cenevrede daha fazla şey koparabilmek ve kendi durumunun ne kadar nazik olduğu hissini kuvvetlendirmek için bir alet gibi kullanmaktadır. Acheson'ın tekliflerinin tam olarak değil de rötuşlu tarzda yunan çevrelerince açığa vurulması, bu şüpheyi kuvvetlendirmektedir. Bir yandan tekliflerin "Kıbrıs Yunanistana verilecektir" diye başlaması, diğer taraftan bazı esaslı noktaların meskut geçilmesi Türkiyede Amerika aleyhinde bir infiale yol açmıştır. Ama teklifleri Makariosun reddetmesi, Atinanın da resmen taraftar görünmemesi işin içindeki bit yeniğini gözler önüne çabuk sermiştir ve Amerika bu sefer haksız olan ithamların altından çabuk kalkmıştır.

Yunan çevrelerinin bir ucundan açıkladıkları planda Kıbrıs Yunanistana verilmektedir. Ancak Türkiye de Adada bir "üs"se sahip olacaktır. Yunanlıların meskut geçtikleri nokta bu "üs" sün genişliği ve hukukî statüsüdür. Bu "genişlik" ve bu "statü" Türkiyeyi tatmin etmediği takdirde bizim böyle bir plâna evet demeyeceğimiz herkes tarafından bilinmektedir.

Atina Meis adasının da Türkiyeye bırakılmasının istendiğini bildirmiştir. Adadan göç etmek isteyen türklere geniş tazminat ödenecektir. Kalan türkler ise kantonal tarzda bir idare altında olacaklar, hakları milletlerarası garantiye bağlanacaktır. Atinanın tekliflerle ilgili açıklaması budur.

Makariosun ağzından bu teklifler reddedilmiştir.

Katı tutum

Papandreu açıkça Kıbrıs işinde şöyle demektedir: Yunanistanın istediği bir şey yoktur. Kıbrıs müstakildir, halkı hürdür. Eğer bu halk memleketlerinin yunan hudutları içine alınmasını isterse, reddetmeyiz. Ama buna mukabil hiç kimseye bir şey vermeyiz. Ne toprak, ne tazminat! Sonra, Türkiye ne veriyor ki birşey istemeye hakkı olsun? Kıbrıs onun mudur? Hayır. O halde? Biz niçin birşey verelim?

Tam bir demagoji olan bu katı tutum şu anda Papandreunun elini, ayağını bağlamaktadır. Ondan dolayıdır ki açıklanan kısmıyla dahi Atina, tekliflerin karşısında vaziyet almaktan kendisini kurtaramamaktadır. Bu yüz

Bir Haysiyet Meselesi

Yunanistan Kıbrıs konusunda mutlaka kendisi için haysiyet kırıcı, sayılabilecek bir fedakârlığı yapmaya mecbur kalacaktır. Papandreu memleketini öyle bir noktaya getirip bırakmıştır ki Yunanistan ya bir felaketi göze alacaktır, ya da aklını başına toplayıp zamanında tornistan edecek, vartayı en az zararlı şekilde atlatacaktır. Yoksa, Yunanistanın dediğinin olmasına imkân yoktur Yılana sarılsa dahi, Papandreunun denize ittiği Yunanistan sudan sırsıklam çıkacaktır. Eğer ihtiyar demagogun elinde daha fazla kalıp bozulmazsa, Yunanistanın tarihinde çok az kimse bu komşu memlekete Papandreunun yaptığı kadar fenalık etmiştir.

Yunanistan pek âlâ bugün içinde bulunduğu çıkmaza saplanmayabilirdi. Eğer Papandreu işin başından itibaren düşük çapta bir politikacı gibi değil de hiç olmazsa orta çapta bir devlet adamı olgunluğuyla hareket edebilseydi, ne Kıbrıs işi şimdiki alevli haline gelirdi, ne de Yunanistan ortada, şaşkın kalırdı.

Bugün Papandreunun Yunanistanı bir tek teze sahiptir: Kıbrıs halkına kendi kaderine sahip olma hakkı kayıtsız ve şartsız olarak tanınmalıdır, bu halk ekseriyeti itibariyle Yunanistanla birleşmek kararı alırsa Ada Yunanistana verilmelidir! Bunun haricindeki her teklifi, her müzakereyi, her gayreti Papandreunun Yunanistanı bir tâviz addetmektedir ve onu tetkik etmeye bile yanaşmamaktadır. Halbuki Kıbrıs konusunda böyle bir sonuç imkânsızdır ve bunu Türkiyenin asla kabul etmeyeceği, gerekirse silâh kullanarak buna mani olacağı bir yana, Amerikadan Rusyaya her devlet buna karşıdır. Böylece Papandreu memleketini yetmişiki devlete karşı bir duruma getirmiştir. Papandreu, düşürülmeyi göze almaksızın bu hattın bir santim gerisine çekilmek imkânına sahip değildir. İhtiyar demagog, Dr Frankeştayn gibi, yarattığı canavarın elinde can verecektir. Bu artık onun alın yazısı olmuştur. Hiç bir gerçekçi görüşe sahip olmaksızın yola çıkıp, üstelik bütün gemilerini yakanların başka bir akıbetle karşılaşmalarına elbette ki imkân yoktur.

Kıbrıs konusunda akıl ve mantığın yolunu gösterenler barışçı hal çaresi arayanlar kendilerini hiç aksatmamalıdırlar. Yok Makarios böyle dermiş de, yok Kıbrı'sta komünistlerin ekmeğine yağ sürülmüş de, yok Grivas bir delilik yaparmış da. Bunların hepsi lâftır Asıl mesele, Papandreunun yüzünden Yunanistanın haysiyetine bir şamar yemeyi göze almaksızın Kıbrıs çıkmazından çıkamayacağıdır. Yunanistan böyle bir duruma gelmiştir. En makûl, hattâ kendisi için en en elverişli mümkün hal çaresi artık millî haysiyete bir şamardır.

Ne yapalım, kendi düşen ağlamaz!

den yunanlılar Cenevredeki arabulucu-lara kan kusturmuşlardır. Temsilcileri Nikolarcisis kaç defalar, Atinadan talimat gelmediği bahanesiyle görüşmeleri uyutmuş, kaçamak cevaplar vermiş, yapıcı bir tavır takınmamıştır. Arabulucular sabırla beklemişlerdir. Hep, İyimserlik içinde, "bu yunanlıların söylediklerine bakmayınız; onların söyledikleri değil, yaptıkları önemlidir" demişler, bir türlü gelmek bilmeyen, iyi niyeti beklemişlerdir. Buna mukabil Türkiyenin temsilcileri her meseleyi tam bir açıklıkla görüşmüşler, neyi kabul edebileceğimizi, neyi kabul edemeyeceğimizi bildirmişlerdir. Nihat Erim müzakerelerin ortasında Ankaraya gelmiş, doğrudan doğruya Başbakandan talimat alarak görevi başına dönmüştür. Bu talimatta esaslı bir nokta, Adanın bizim bağrımıza hançer gibi saplanmış ucunu Türkiyenin, kendi güvenliği bakımından son derece esaslı saydığı olmuştur.

Bu haftanın başında Nikolarcisis de Atinada boy gösterdi. Başbakan ve Dışişleri Bakanıyla görüştü. Nikolarcisisin kendi liderlerine söylediği, Cenevredeki arabulucuların kararlı oldukları, dananın kuyruğunun artık koparılmasının müşterek arzuyu teşkil ettiği oldu. Cenevrede türklerin kabul ettikleri ile yunanlıların kabul etmedikleri açıklandığı takdirde dünya umumi efkârı önünde Yunanistanın mahkûm edileceğini de Nikolarcisis ifadeden kaçınmadı. Buna rağmen sakalı elden kaçırmış olan Papandreu her şeyi bir taviz olarak görmek huyunu terke muvaffak olamadı.

Papandreu Yunanistanın başını tarifsiz bir derde soktuğunu farkediyordu. Ama tarihe geçmek ihtirası ihtiyar demagogu adeta kör hale sokmuştu.

Birleşmiş Milletler kozu

Cenevre konuşmalarına karşı havlama rolü Makariosun üzerinde kaldı. Ama Papaz sanki hem Lefkoşeye, hem Atinaya hâkim gibi konuştu. Acheson'u o "kendi "kendini tâyin etmiş arabulucu diye istihfaf etti. Tuomioja'nın görevini o küçümsedi. Kim ne karar verirse versin Kıbrısın ve Yunanistanın bunu kabul etmeyeceklerini Birleşmiş Milletler Genel Kuruluna gideceklerini o ilân etti.

Tecrübeli bir diplomat

Cenevrede bütün diplomatik ustalığını kullanarak Kıbrıs anlaşmazlığına barışçı bir çözüm yolu bulmaya çalışan Dean Acheson uzun tecrübesi olan bir diş politika kurdudur.

Papaz Makarios
Tavşan dağa küsmüş de

Trumanın başkanlığı sırasında önce bir süre Dışişleri Bakan yardımcılığı yapmış sonra da Dışişleri Bakanlığına getirilmiştir. Avrupa ve Doğu Akdenizdeki Sovyet yayılmasını durdurmada ihtiyar diplomatın büyük bir payı vardır. Özellikle, İkinci Dünya Savaşı sona erince Türkiye ve Yunanistan üzerinde başlayan komünist baskısına karşı Amerika'nın kesin bir durum alması, Acheson'ın en büyük başarısı sayılabilir. Gerçekten, İkinci Dünya Savaşı sona erip de Sovyetler Birliği Türkiyeye 7 Ağustos 1946 tarihli notasını verince, bu notaya karşı dikilen ilk amerikan idarecisi Acheson olmuştur. Hatırlanacağı gibi, Stalin ve arkadaşları bu notada, İkinci Dünya Savaşı içinde geçen bazı olayların Montreux Sözleşmesi ile kurulan Boğazlar rejiminin Karadeniz devletlerinin güvenliğini korumaya yetmediğini gösterdiğini ileri sürüyorlar ve bu rejimin, boğazların karadenize kıyısı olan devletlerin aleyhine kullanılmasını önleyecek şekilde yeniden düzenlenmesini istiyorlardı. Bu arada, boğazlar Karadenize kıyısı olmayan devletlerin savaş gemilerine kapatılmalı ve Sovyetler Birliğine bu bölgede deniz ve kara üsleri verilmeliydi.

Sovyetler Birliği Türkiyeye bu notayı verdiği zaman Acheson Dışişleri Bakan Yardımcılığı yapıyordu. Türkiye Sovyet notasını cevaplandırmadan önce Washington'un fikrini de öğrenmek isteyince, Truman Acheson'ı durumu incelemekle görevlendirmiştir. Bir haftalık bir çalışmadan sonra, Acheson, bu notanın asıl amacının Türkiyeyi Sovyet hakimiyeti altına almak olduğu kanısına varmış ve Başkan Trumana, Sovyet isteklerinin derhal reddedilmesini öğütlemiştir. Aaheson'a göre Türkiyenin Sovyet hakimiyeti al-

tına girmesi kısa bir müddeti sonra Yunanistanın da aynı akıbete uğraması demek olacak, Türkiye ve Yunanistan Sovyet hâkimiyeti altına girince de, bütün Akdeniz ve Orta Doğu dengesi bozulacaktır. Bu bakımdan, silâhlı bir çatışma pahasına da olsa, Birleşik Amerika bu Sovyet isteklerine karşı kesin bir durum almalı ve Sovyetler Birliğinin Türkiyeye yerleşmesine engel olmalıdır.

İşte Amerikanın Orta Doğuda Sovyetlere karşı durum alması Truman Doktrini diye tanınan yardım politikasına başlaması, hep Acheson'ın bu öğütleri üzerine olmuştur. Talihin garip cilvesine bakınız ki, ihtiyar politika kurdu, bugün, bundan yirmi yıl kadar önce komünizmin tehdidinden kurtarmaya çalıştığı iki Doğu Akdeniz ülkesinin, Türkiye ile Yunanistanın, birbiriyle çatışmalarını önlemek için çaba harcamaktadır.

Ateşle oynayanlar

Acheson bir yandan Cenevrede Kıbrıs anlaşmazlığına barışçı bir çözüm yolu ararken, öte yandan Yunan hükümetiyle Ada rumları da anlaşmazlığı mutlaka silâhlı bir çatışmaya götürmek için ellerinden gelen gayreti harcamaktadırlar. Geride bıraktığımız hafta, rumların artık Türkiyenin sabrını taşırmak üzere olduklarını gösteren pekçok gelişmeye tanık olmuştur.

Bir kere, Atinada yapılan Makarios-Papandreu görüşmelerinde zoraki bir anlaşmaya varıldıktan sonra, şimdi Kıbrıs rumları Adayı Yunanistanla birleştirmek üzere bir kamu oylaması yapmak yollarını aramaktadırlar. Geçen hafta Kıbrıs rumları bu yolda bir kanun tasarısı hazırlamışlar ve Mec liste görüşmesine bile başlamışlardır. Meclisteki türk üyeler görüşmelere katılmadıkları için çıkacak kanunun hukukî bir değeri olamaz, fakat rumların gerçek niyetlerini göstermek bakımından, olay çok dikkat çekicidir. Bir yandan anlaşmazlığın Birleşmiş Milletler çerçevesi içinde çözülmesine taraftar olduklarını söyleyenler, öte yandan hazırladıkları olup-bittilerle kendi bildiklerini okumaktadırlar.

İkinci olarak, gene bir yandan anlaşmazlığın Birleşmiş Milletler çerçevesi içinde çözülmesine taraftar olduklarını söyleyenler, hattâ meseleyi Genel Kurula götürmeye hazırlananlar öte yandan silahlanmaya devam etmektedirler. Geçen hafta gene Adaya yunan gemileri yanaşmış, limanlara gene silâh ve asker çıkarılmıştır. Bu da yetmiyormuş gibi, ortalıkta fol yok, yumurta yokken, yunan kuvvetleri Trakya sınırına yığılmıştır. Yunan hükümeti, normal olarak Ekim ayında askere çağıracağı kur'aları, Ağustos sonunda silâh altına alacağını açıklamıştır. Makarios ve çete arkadaşları, Kıbrıs karasularını üç milden oniki mile çıkarmaya kalkışmışlardır.

Arabulucu Tuomioja
İki cami arasındaki binamaz

Nihat Erim
Türk tezi

Bütün bunlar, dillerinden "barış" sözünü düşürmeyen rumların aslında savaş kundakçıları olduklarını açıkça göstermektedir.

Rumların anlaşmazlığı Birleşmiş Milletler Genel Kuruluna götürmek istemeleri de aslında, bu kundakçılığı gizlemek için hazırladıkları bir oyundan başka birşey değildir. Birleşmiş Milletler Genel Kurulunun mevcut milletlerarası anlaşmaları yürürlükten kaldırma yetkisi yoktur. Aynı şekilde, Genel Kurul Kıbrısın Yunanistanla birleştiğini kabul ve ilân edecek yeterlikte de değildir. Yunanistan ve Kıbrıs rumları, olsa olsa, Genel Kuruldan Kıbrısın kendi geleceğini kendi kararlaştırma hakkına sahip olduğu yolunda bir karar çıkarmakla yetineceklerdir. Oysa rumların asıl isteği bu değildir. Bu hafta içinde Adadan gelen haberler, eski çetecilerin, yeni katliâmlara hazırlandığını göstermektedir. Yapılan bütün askerî hazırlıklar Türkiyenin müdahalesini önlemekten çok, Ada türklerini dize getirmeye yöneltilmiştir. Makarios ve arkadaşları çok iyi bilmektedirler ki, eğer Türkiye duruma müdahale etmeye karar verirse, Adadaki beş, on bin silâhlı buna engel olamaz. Hattâ bütün Yunan ordusu bu müdahaleyi önlemeye kâfi gelmeyecektir. Bu bakımdan, Adadaki hazırlıklar Türkiyeye karşı değildir, canını dişine takarak Adadaki haklarını korumaya çalışan Kıbrıs türküne karşıdır.

Ancak, Kıbrısta bir Birleşmiş Milletler kuvveti oldukça, mesele Güvenlik Konseyinin yetkisi içinde kaldıkça Adada yeni bir katliâma girişmek kolay değildir. Bunun için, rumlar için şimdi ilk amaç, Birleşmiş Milletler kuvvetini önce Adada hareketsiz bir duruma getirmek sonra da bu kuvvetin geri çekilmesini sağlamaktır. Nitekim, Adadaki rum gazeteleri, daha şimdiden, görevi 1 Ekimde sona erecek Barış Kuvvetinin Kıbrıstan çekilmesini istemeye başlamışlardır.

Kıbrıs rumlarının ikinci amacı da anlaşmazlığın Güvenlik Konseyinden Genel Kurula aktarılmasını sağlamaktır. Eğer anlaşmazlık Genel Kurula gelirse rumlar orada küstahlıklarına daha çok göz yumacak bir çoğunluk bulacaklarını sanmaktadırlar. Adada girişilen katliam orada self-determinasyon ilkesi arkasına daha iyi gizlenebilecektir. Fakat rumlar şunu unutmaktadırlar ki, yalancının mumu, dün yanın yaradıldığı günden buyana ve her yerde, ancak yatsıya kadar yanabilmiştir.

Hükümet

Quo vadis?..

Haftanın başında Pazartesi günü bir AKİS mensubu, Tarım Bakanı Turhan Şahinle görüşmek istedi :

"— Özel kalem müdürü ile mi görüşüyorum".

Telefonun öte ucundan belli belirsiz, uykulu bir ses cevap verdi:

"— Hayır efendim, ben Muhsin, Özel Kalem müdürü İstanbulda."

"— Peki Bakan?"

"— Bakan bey de İstanbuldalar."

Müberra" diye konuştu. Gazeteci ile Müberra hanım arasında da bir önceki konuşmanın hemen hemen aynı tekrarlandı:

"— Özel Kalem Müdürü yoklar mı?"

"— Hayır efendim izinliler."

"—Ya Bülent bey?"

"— Bakan bey de yoklar. Gaziantepte. Bir arabuluculuk işi için gitmiş..

"— Peki teşekkür ederim."

Bu iki konuşmadan sonra AKİS'çiyi adeta şeytan dürttü:

"Acaba Başkentte o gün kaç bakan görevi başındaydı?" Kızgın güneşin fin

"— Ne zaman gelecek.."

"— Bilmiyoruz efendim."

"— Bir haber bırakmadı mı?

"— Ankara - İstanbul yolundalar, kaçta geleceğini bilmiyoruz demek istemiştim efendim..."

Gazeteci son telefon görüşmesinden sonra, şakaklarından aşağıya kayan ter damlalarını mendiliyle sildi. Bir sigara yaktı ve Ankara dışında olan bakanları saymaya koyuldu. 23 bakandan sadece 8 tanesi görevlerinin başındaydı. Sonra saatine baktı; 15,43.. Başbakanın Ankaraya dönüşünden bu yana tam 7 saat

Köy İşleri Bakanı Yurdoğlu kürek sallıyor

Akıntıya değil, toprağa

Genç gazeteci bu seyahatin sebebini merak etmişti. Dayanamadı sordu:

"— Niçin gitmişlerdi?"

Uykulu ses gene mırıldandı:

"— Vallahi orada bir konferans varmış galiba Onun açış konuşmasını yapacakmış da.."

AKİS'çinin aynı gün Çalışma Bakanı Bülent Ecevitle de görüşmesi gerekiyordu. Numarayı çevirdi: 12 38 82... Telefon uzun uzun çaldıktan sonra nihayet açılabildi ve bir kadın sesi,

"—Çalışma Bakanlığı... Buyrun ben

hamamına çevirdiği AKİS Bürosundan tam 23 bakanı sıra ile aradı.

"— Ali İhsan Göğüş beyle görüşmek istiyorum. Bakanlıktalar mı?

"— Hayır efendim İstanbuldalar." 121940...

"— Sanayi Bakanlığı mı?.. Muammer Erten beyle görüşmek istiyorum."

"— Yoklar efendim.. İstanbuldalar.." 128400

"— Burası AKİS Mecmuası Kemal Satır beyle görüşmek istiyorum"

"— Yoklar Efendim."

43 dakika geçmişti.

Ay geçer yıl geçer

Oysa "Reform Kabinesi" gibi son derece iddialı bir adla ortaya çıkmış olan bugünkü Hükümeti, çözümü hayli çetin problemler beklemektedir. Buna karşılık zaman hiç te uzun değildir.

Bundan kısa bir süre önce Parlâmento tatile, girdiğinde Hükümet için gerekli çalışma fırsatının nihayet doğduğu düşünülmüştü. Sözlü, yazılı sorular, komisyon çalışmalarının

Kulağa Küpe

Acemi Operatör

Şinasi Osma Cumhurbaşkanından ileriyi gören, pısırık olmayan, becerikli ve cesur bir hükümet istiyor. Tabii üstadın dil altından söylemek istediği şu: Bu hükümeti de benden başkası kuramaz ya..

Türkiyede, Şinasi Osma iktidarı!

Osma, arkadan ilave de ediyor: "Zira, göbeğimizi kendimiz kesmeliyiz!"

İşte orada dur, arkadaş. Göbeğimizin kesilmesini senin eline vermek! Allah yazdıysa bozsun... Marul göbeği ile millet göbeğini acaba biraz birbirine karıştırmıyor musun ?

yanı sıra, eş dost işlerinin takibi için bakanlıkların eşiğini aşındıran milletvekilleri seçim bölgelerine, sayfiye şehirlerine dağılacaklar re böylece bakanlıkları ile ilgili işlere eğilme fırsatını bulabileceklerdi. Ancak günler - haftalar geçti ve doğrusu Hükümette olağanüstü bir faaliyet bir yana, pek bir kıpırdanış dahi görülmedi. Genç bakanlar her fırsatta İstanbul yolunu tutarak enerjilerini, boğazın ya da Marmaranın serin sularında denizi kulaçlıyarak harcamayı tercih ettiler. Adeta milletvekili ve senatör arkadaşları ile birlikte onlar da tatile girmişlerdir. Tabii bu açıktan açığa yapılamamakta, ufak tefek işler bahane edilerek birkaç günlüğüne İstanbula kaçılmaktadır. Fakat bu arada bir türlü anlaşılamıyan husus bakanların neden sadece İstanbuldaki konferans, seminer ve toplantılara iltifat ettikleridir.

Gerçi bu arada Lebit Yurdoğlu ya da Ecevit gibi gerçekten bakanlıkları ile ilgili iş seyahatlerine çıkanlar mevcuttur ama bunlar sadece diğerlerine göre birkaç istisnadan ibarettir.

Üstelik bu gevşeme diğer memurlara da sirayet etmiş gibi görünmektedir. Başsız kalan personel bir elde kahve fincanı, diğer elde sigara tatlı bir rehavet içinde yaz tatilleri için program hazırlamaktadırlar. Nitekim haftanın başlarında Salı günü, kızgın güneşin Başkent binalarını alev, alev yaktığı bir saatte Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı koridorlarında dolaşan bir AKİS ekibi aralık kapıların ardında çalışan pek az memur görebilmiştir. Bu, Bakan Hüdai Oralın makamında bulunduğu bir saatte ve odasından birkaç metre ötede görülen manzaradır.

Yumurta küfesi ve menzil

Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı personeli için çizilmiş olan bu tabloya son günlerde diğer bakanlıklarda da rastlamak mümkündür. Gevşeklik mevzii değil, umumidir. Buna karşılık bakanlıkların karşı karşıya bulundukları problemler ise olağanüstü bir çalışmayı gerektirecek kadar çoktur. Kıbrıs meselesi Hükümeti uzun bir süre meşgul etmiş ve bu sebeple bakanlar çok defa kendi bakanlıklarını ilgilendiren işlerle yeteri kadar alâkalanamamışlardır. Dış politikada karşılaşılan buhranın bir diğer sonucu da iç bünyede sırf bu sebeple doğan aksaklıklardır ki bunların başında piyasada bir süredir kendini hissettirmekte olan durgunluk gelmektedir. Bir yandan silâhlı bir çatışma korkusu öte yandan da İstanbuldaki rum iş adamlarının paralarını piyasadan çekmeleri Şubat ayından bu yana ekonomide bir daralma meydana getirmiştir. Gerçi tedavüldeki para şimdiye kadar görülmemiş miktarda yüksektir ama, iş adamları bu parayı likidite olarak elde tutmakta ve yatırım yapmaktan çekinmektedirler.

Hüdai Oral
Pabuç eskiten

Ancak özellikle muhalefet çevreleri bu durgunluğu, bir iktisadî kriz olarak göstermek istemekte ve bunun için belirli bir takım kriterlerden faydalanmaktadırlar. Bunların enflâsyon delili olarak ileri sürdükleri başlıca dayanak tedavüldeki para miktarıdır. Ama bu arada unutulan husus enflasyon için emisyona, fiyat oynamalarının da inzimam etmesi gerektiğidir. Böyle büyük çapta bir fiyat yükseklği ise bahis konusu değildir. Bir diğer iddia da Türk ekonomisinin bir kriz içinde bulunduğudur. Oysa kriz çok daha uzun bir devreye ihtiyaç gösteren ve bütün sektörlerde hissedilen nitelikte olmak gerekir. Türkiyede bugün kriz niteliğinde had safhada bir ekonomik durgunluktan bahsedilmeğe imkân yoktur. Müstahsilin elinde para bittiği, ve banka mevduatlarının çekildiği Şubattan Temmuza kadar olan aylar - her yıl - ekonomide bir durgunluk devresidir. Ama bu yıl dış politikada ki menfî gelişmeler bu durgunluğu daha çok hissedilir hale getirmiştir. Gerçi bir krizden bahsetmek yersiz ve zamansızdır ama ekonomideki normalin üstünde denilebilecek durgunluğu inkâr etmeye de imkân yoktur. Maliye Bakanlığı ve Plânlama Teşkilâtının elele çalışmasıyla, birkaç gün önce bu durgunluğu gidermek üzere çeşitli tedbirler alınmıştır. Şimdi Maliye Bakanı Melene düşen iş, tedbirlerin sonucunu yakından izlemek ve bu sonuçlara, göre dozu ayarlamaktır. Herhalde Melen bu sebeple diğer kabine arkadaşları gibi sık sık İstanbula kaçamak yapamıyacaktır.

Hükümetin üzerinde önemle durması gereken, bir diğer mesele de ihracatımızı tehdit eden tehlikedir. Türkiyenin Ortak Pazara üyeliği bütün üye devletlerce onaylandığı halde İtalyan Parlâmentosu konuyu henüz görüşmeğe başlamamıştır bile... Oysa bu formalitenin tamamlanması Türkiye için hayatı bir önem taşımaktadır. Zira diğer üye devletler ihracat yaparken geniş ölçüde bir gümrük indiriminden faydalandıkları halde, İtalyan Parlâmentosunun, üyeliğimizi şu birkaç gün içinde onaylamaması halinde, ihraç mallarımız bu indirimin dışında bırakılacak ve emsali mallara göre fiyattan bir hayli yüksek olacaktır. Bu ise yaş meyve ve tütün ihracatımız için ağır bir darbedir. Türkiyenin tütün konusun

Turizm ve Tanıtma Bakanı Göğüş gezide
Turist mi Bakan mı?

da rakibi Yunanistan, yaş meyve ihracındaki rakibi ise İtalyadır ve bu yüzden Türkiyeye bir çelme takılmak istendiği de düşünülebilir... Ayrıca iki yeni bakanlığın kuru lu kanunları henüz Hükümete getirememiştir. Millî Eğitim Bakanlığın da istifalar birbirini takip etmektedir. ....-İşin 10 binden fazla işçisi grev kararı almak üzeredir ve sadece bu yüzden Almanyadan alınan 740 milyon marklık bir siparişin karşılanamaması tehlikesi belirmiştir. Ama bü tün bu önemli problemlere rağmen reform Kabinesinin genç bakanları bir türlü sıkı bir çalışma temposu gösterememektedirler . . .

Günlerden biri

AKİS muhabiri, Kabinenin en fazla dolaşan bakanlarından Ali İhsan Göğüşe kafasına takılmış olan soruyu sordu:

— Siz sık sık gezilere çıkıyor her tarafa gidiyorsunuz. Bunun büyük faydası oluyor mu?"

Bu konuşma Salı gecesi Bakanlar kurulu toplantısından sonra, Turizm ve Tanıtma Bakanının Tunalı Hilmi caddesindeki evinde geçiyordu. Göğüş odasının rahat koltuğunda doğruldu ve:

"— Çok, çok faydalı oluyor, Benim bütün turistik yerleri dolaşmam, aksaklıkları, durumu yerinde görmem şarttır," dedi ve söze şöyle devam etti :

"— Bakanlığa geldiğimden beri Türkiyenin her tarafını gezdim. Bunun faydasına bir misâl vereyim: Ka pıkule gümrük kapısına gittiğimde 100-150 turist arabasının arka arkaya dizilmiş olduğunu gördüm. O sıcakta turistler ellerindeki kağıtlarda ne yazıldığını sökmeye çalışıyorlar, dil bilmeyen gümrük memurları da el kol işaretleri ile turistlere dağıttıkları araba soru kağıtlarındaki sadece Türkçe yazılı cümleleri tercüme etmeye çalışıyorlardı. Durumu tasavvur edebiliyor musun?"

Göğüş, anlattığına göre derhal duruma el koymuş ve bundan böyle turistlere çok daha basit ve ingilizce kaleme alınmış küçük kartlar dağıtılması için tedbir alınmasını sağlamıştır. Turizm bakanı, AKİS muhabirine evinde geç saatlere kadar bakanlığının işleri hakkında bilgi verdi: 1965 yılında diğer bakanlıklarla birlikte 318 milyona yakın turizm yatırımı gerçekleştirilecek ve 1967 yılında bugün 12 milyon dolardan ibaret bulunan turizm geliri 125 milyon dolara yükseltilecekti. Bunun için ilgili bakanlıklarla geniş bir koordinasyon sağlanacak, çeşitli tedbirlerle turist yatağı sayısı bir kaç misli arttırılacak, yabancıların Türkiyede gezebilmeleri için -umumi helaya varıncaya kadar - her türlü tedbir alınacaktı. Önümüzdeki turizm mevsimi 1964 ekiminde açılacak ve bu defa propagandaya çok sıkı bir kampanya ile 30 milyon lira sarfedilecekti. Bu arada önemli gümrük kapıları ile turistlerin toplu ca girdiği limanlarda her türlü bilgi ihtiyacını karşılayacak danışma büroları kurulacaktı.

Bütün bunlar güzel şeylerdir. Hatta bir kaç gün önce İzmire hususi yatıyla gelen eski Fransız başbakanlarından Edgar Faure :

"— Türkiye turizmde bir reform yapıyor..." diyecek kadar bir kıpırdanma sezmiştir. Ancak Bskanın turizm için birinci faktör olarak ifade ettiği "Bakanlıklar arası koordinasyon" elde bulunan vaktin büyük bir kısmının Bakanlıkların bulunduğu Ankarada geçirilmesiyle mümkün olabilecektir. Bu bakımdan Turizm ve Tanıtma bakanı radyolarda her gün ilân edilen gezilerini düzenlerken, kendisinden "Turizm Bakanı değil Turist Bakan!" şeklinde bahsedilmeğe başlandığını unutmamalı, tedbirini almalıdır.

Böyle bir tedbir, muhakkak ki, el lerinde turizm gibi bir güzel sebep olmadığı halde bol bol gezen diğer genç bakanlara da örnek olacak ve böylece meclisin tatil olduğu şu süre içinde toprak reformu, idari reform, yeni bakanlıkların kuruluşu, gibi reform hareketlerine girişilebilecektir.

Yoksa, bir süre önce Başbakan Yardımcısı Kemal Satırın muhalif partiye yönelttiği:

"—Deli dana gibi gezmekle memleket idare edilmez! sözü dönüp dolaşıp, Kemal Satırın ikinci başkanlığı yaptığı kabineye yakıştırılıverecektir.

C. H. P.

Kongreler

Kürsüdeki adamın gözleri belermiş, boyun damarları oklava gibi şişmişti :

— Arkadaşlar, biz İnönünün adı arkasına saklanarak ensemizde boza pişirenleri başımızda istemiyoruz! Arkadaşlar, biz ...

Devam edemedi, salon ayaklanmış ve tavanı yere indirircesine alkış tutmaya başlamıştı. Islıklar, alkışlaf, "bravo!" sesleri birbirine karışıyordu.

Alkışlar biraz dinmeye yüz tutunca, aynı adam boyun damarlarını yine şişire şişire, gözleri yine belermiş, ellerini açıp havaya kaldırdı ve :

— Bakın şunlara, arkadaşlar! dedi, Bizim bildirimize bakın önce..

Salonu dolduran kalabalık kıpırdandı ve adamın gösterdiği kağıtlara baktılar. Sol elindekinde, ayyıldızlı bayrağın önüne durmuş mikrofon başında bir İnönü resmi vardı ve iki yapraktı. Diğeri ise, tek yapraklıktı.

— Biz arkadaşlar, başımız İnönü, temelimiz teşkilâttır diyoruz! Onlarsa hiç birşey demiyorlar arkadaşlar!

Salondakiler kendilerini iyiden iyiye kürsüdeki adamın cazibesine kaptırmışlardı. Yeniden alkışlamaya başladılar.

Olay, geride bıraktığımız haftanın son pazar günü, İstanbul Spor ve Sergi Sarayında yapılan CHP il kongresinde geçiyordu ve kürsüye çıkmış heyecanlı heyecanlı konuşan da il yönetim kurulunu yürütmekle görevli Sohtorike karşı ikinci grubun, "Teşkilâtçılar" ın sözcüsü Şişli ilçesinden Yaşar Keçeliydi.

Cumartesi günü öğleden sonra başlayan kongrenin başlangıcı, en az bundan üç ay öncesine dayanıyordu. İl başkanı Sohtorik, genel merkezce il başkanlığına getirildiğinden bu yana, tutulmamaktaydı. Bu yüzden il teşkilâtında belirli bir hoşnutsuzluk başlamıştı. Genel Merkez bunu bilmiyor değildi. Bu arada üç ay sonra yapılacak il kongresi için, temaslara geçilmesi ve nabız yoklaması için Şahin Gürol, Atıf ödül ve Mustafa Kopuz Mayıs ayı içinde görevlendirilmişlerdi. Genel merkez, ne bahasına olurun olsun Sohtorikin değiştirilmesine veya bir kalemde harcanmasına taraftar gözükmüyordu. İl başkanının teşkilâtla bir anlaşmazlığı, bir alıp veremediği varsa, bunu aracılar, bulup buluşturup bir hal yoluna koymalıydılar.

Kemal Satır
İmtihan

Gürol, Ödül ve Kopuz üçlüsü, teşkilâtı tek tek dolaşıp görevlerini yerine getirirlerken çatışan iki grup, bir üçüncü grubu daha doğuruverdi: "Orta Yolcular", Kendilerine "Orta Yolcular" adını veren bu üçüncü grup daha çok gençlerden meydana gelmişti, Yaş ortalamaları otuzbeşi anca buluyordu. CHP nin mutlaka gençleşmesiyle tüzüğünün günümüz gerçeklerine göre yeniden gözden geçirilerek düzeltilmesinden yanaydılar. Yine, partinin umdelerinden, herhangi bir şekilde taviz verilmesine de karşıydılar. Partinin yukardan aşağıya değil de, aşağıdan yukarıya bir yönetime gitmesi, bu çeşit değişmelere uğraması, yenilenip gençleşmesi, teşkilâtla kopmuş bağların onarılıp sıkılaşması, CHP den ümitvar fakat bugün için uzak duran zinde kuvvetlerin hem sempatilerini kazanacak ve hem de kendisine çekecekti.

Bir Telde Üç Hava

Üç grubun üçü de il kongresine üç ay kala göz açtırmayan bîr çalışma devresine girdiler. Sohtorikin başını çektiği "Genel Merkezciler", gün aşırı ya Sohtorikin yazıhanesinde, ya da İstanbulspor lokalinde toplanıyorlar, haşarı ve kazan kaldırmaya heves

li "Teşkilâtçılar" a bu kongrede iyi bir ders vermeyi kuruyorlardı.

Haşarı ve kazan kaldırmaya hevesli "Teşkilâtçılar" ise, kendilerine lider olarak Yaşar Keçeliyi seçmişlerdi. Keçeli, daha önceki kongrelerde başka başka hiziplerin de - meselâ Kasım Gülekçilerin, meselâ "Kravatsızlar" ın - adamı olmuştu, şimdi de, Sohtorike karşı "Teşkilatçılar" ın bayrağını elinde taşıyordu. "Teşkilâtçılar" da, karşı grup gibi iki yerde - biri tüccar Yetvart Bezazın, öbürü de Yaşar Keçelinin yazıhanesi - karargâh kurmuşlardı. Orta Yolcular", iki gruba da benzememek için hiç bir yerde toplanmamayı tercih etmişlerdi.

İki gruptan, "Orta Yolcular" ın varlıklarının ilk önce farkına varan Yaşar Keçelinin Teşkilâtçılar" ı oldu. İş başına oyla gelindiğine göre, "Orta Yolcular" herşeyden önce - kaç kişi olurlarsa olsunlar - oy demektiler. Lider durumunda olan Ali Sedenle hemen bir köprü kurma yoluna gittiler ama Seden, Keçeli grubu ile herhangi bir uzlaşmaya yanaşmadı. "Orta Yolcular"ın istediklerini ve düşündüklerini Keçelinin 'Teşkilâtçılar" ı gerçekleştirmekten uzaktılar.

"Teşkilâtçılar" dan sonra, "Orta Yolcular" ın dişlerine göre olup olmadığını anlamak için, bu defa da Sohtorik grubu duruma el koydu. Sedenin direneceğini hesaba katmışlardı, Seden, Beyoğlu ilçesini de ardından götürüyordu.

O yüzden en iyi çareyi Sedeni kendi aralarına almakta buldular. Gerçi her ne kadar Seden direndi, dayatta ise de, aldıran olmadı ve Seden, il kongresinde kendisini hem Sohtorik ve hem de Keçeli gruplarının listelerinde buldu.

Ali Sohtorik masası başında
Silip geçen

Bir Başkan ve Bir Kongre

Bir hafta önce yapılan AP kongresi ile ayni gün yapılan Şişli CHP. kongresinin ne kadar şenlikli geçtiğini bilenler, geride bıraktığımız hafta cumartesi ve pazar günleri CHP il kongresinin de ayni şenlik havası için de geçeceğini beklediler fakat umduklarını bulamadılar. Bulamadılar, çünkü çarpışacak iki grup da kongre başkanlığı için tek bir adayda karar kılmışlardı: İlhami Sancar, Millî Savunma Bakanı Sancar, alkışlar arasında başkanlık divanına oturduğunda ne yapacağını ve kongreyi nasıl yöneteceğini kısaca - az fakat öz konuşarak -açıkladı. Buna göre, herhangi bir dırıltı ve sızıltıya kesinlikle meydan verilmeyecekti, seviyeli ve örnek bir kongre yapılacaktı. Nitekim, herşey Sancarın dediği gibi oldu. Yalnız bir küçük sızıltı, kongre ikinci başkanlık konusunda çıktı ve büyüme istidadında iken, Sancar tarafından hemen tedbiri alınıp bastırıldı. "Teşkilâtçılar", Sancarı bu kadar sert ve dediğim dedik bir başkan tahmin etmiyor olacaklar ki, derhal işi gürültüye getirmeye kalktılar. Sancar ikinci başkanlık için başvurduğu oylamada sayımı bir türlü doğrulayamayınca kendisine yardımcı olarak il kadınlar kolu başkanı ile gençlik kolu başkanını seçmişti. Her iki başkan da sayımın altından yüz akıyla çıkamadılar. Ortaya getirdikleri rakam-

"Kongre Eğleniyor„

İstanbula AP kongresinden sonra CHP kongresi de sadece bir seçim mekanizmasını harekete geçirerek hiç kimsenin gözünü doldurmadı. Herkesin beklediği, bir takım memleket meselelerinin dile getirilmesi ve partilerde bu konular üzerine eğilenlerin mevcudiyetinin belirmesiydi. Halbuki iki büyük partinin ikisinin de toplantısında iki hizip sandalya uğrunda kavga etti, şahsiyattan başka bir şey yapılmadı, karşılıklı ithamlar savruldu. CHP kongresinde Genel Merkezciler kazandılar. AP kongresinde Teşkilâtçılar galip geldiler. Şimdi AP de bir darbe teşebbüsü gelişmektedir. CHP de ise kaybedenler kazananları nasıl sabote etmeleri gerektiğinin planlarıyla meşguldürler.

Türkiyede bu manzaraya bakıp da "Partilerimiz işte, bu! Yarın bunlara memleketin mukadderatını nasıl teslim edeceğiz?" diye hayıflananlar çoktur. Geniş tabakaların bu samimi hissinin bazı grupları demokratik rejimin aleyhinde bir takım tertiplere ittiği, onlara cesaret verdiği de bilinmektedir. Peki, memleketin sağlam kuvvetlerinden birini teşkil eden ve partilerin bu haline en ziyade üzülenlerin başında gelen yüksek tahsil gençliğinin Erzurumda yaptığı kongrede cereyan eden kavgalara ne demeli? TMTF'nun kongresinde hizipler öylesine galeyana gelmişlerdir ki büyük polis kuvvetleri döğüşenleri güçlükle birbirinden ayırmıştır. Bu, gençlerin kendi aralarında yaptıkları en yüksek kademedeki toplantıdır. Bu toplantıya bir takım gruplar öyle hava vermişlerdir ki sanki delegeler memleket meseleleri üzerinde "yüksek hakemlik" ile görevlidirler. Devlet Matbaasındaki grevi Erzurumdaki TMTF'na bir telgrafla aksettirmeye kalkan sendikanın işgüzarlığı bunun bir örneğidir. Bu kongrede Başkan polis davet etmek zorunda kalmış, buna rağmen kavgacılar sükûnet bulmamışlar, neticede toplantı geriye bırakılmıştır.

Parti kongreleri böyle gençlik kongreleri böyle.. Bu, bizim rejim bakımından değil, toplum hayatı bakımından bir eksikliğimiz bulunduğunun delilini teşkil etmektedir. Karşılıklı, doğru dürüst oturup konuşamamamız meselelerin ciddi seviyede ele alınmasına imkan vermemektedir.

Denilebilir ki "Amerikada da böyle değil mi?" ve bu teze misal olarak Cumhuriyetçi Partinin son Büyük Kongresi, orada Goldwater'in militanlarının yaptıkları gösterilebilir. Bu, taklit edilmesi değil, taklit edilmemesi gereken bir vakadır. Oradaki kongrelerde kavga çıkmasının artık bir önemi ve tehlikesi kalmamıştır. Kaldı ki Amerikada da bu çeşit toplantılar istisnadır ve toplum hayatının çok geniş olduğu Atlantik ötesinde insanlar rahatça, kolaylıkla bir araya gelmekte, aralarında sükûnetle tartışmaktadırlar.

Türkiyede konuşa konuşa anlaşmamız gerektiğini, sandalyaların ikna ede ede paylaşılmasının lâzım geldiğini kavradığımız gün toplum hayatında kıymetler yerlerini alacaklardır. Bugün "dayak yemeğe, en azından küfür işitmeye ve çamurlara bulanmaya hiç niyetimiz yok" diyerek fikrinden, gayretinden, çalışmasından memleketçe faydalanacağımız kimseler toplum hayatinin açığında, uzağındadırlar. Türkiyenin aklı başındaki çevreleri, bunlardan mahrum olmaya katlanacak kadar, maalesef, zengin değildirler. Bunun bir başka tehlikesi, kongrelere "sabahleyin erken kalkanlar"ın hâkim olmasıyla bir avuç profesyonel teşkilâtçının memleket havasını, ellerine geçirdikleri kudretli müesseseler kanalından tanzim imkânına kavuşmalarıdır.

Havası bu olan bir memlekette fikir seviyesinin çok aşağı bir tabakada donmasına niçin şaşmalı?

lar, işin rengini değiştirip, havayı birdenbire elektriklendiriverdi..

Başlangıçta, iki aday öne sürülmüştü. "Genel Merkezciler" in birinci adayı Kemal Çilingiroğlu, "Teşkilâtçılar" ınki de Sabri Vardarlıydı. Sohtorik grubu, bir taktik hatası yapmış, feshedilen eski il yönetim kurulunun bir üyesini divan ikinci başkanlığı için aday göstermişti. "Teşkilâtçılar" - haklı olarak hesap vermek durumunda olan bir kişinin divan ikinci başkanlığına getirilemeyeceğini savundular ve kazandılar da. Yalnız, bu, kısa süren bir zafer oldu. Çilingiroğlu itirazlar karşısında kürsüye gelip çekildiğini açıkladı ve Vardarlı ile yeni aday Uğur Kalafatoğlu karşı karşıya kaldılar.

Başkan Sancar, elektrikli havayı yumuşatmak için bir başka yolu denemeye gitti. İkinci başkanlık, madem açık oylama ile bir türlü seçilemiyordu, o zaman kapalı oya gitmek en doğrusu idi..

Kapalı oylamanın yapılması ve sayımın önünün alınması cumartesi gününün akşamüstüne kadar sürdü.

ve sonuçta, Sohtorik grubu, 341 oyla Keçeli grubunun adayını vurup geçti.

Kongrenin ikinci günü olan pazar gününde ise, durum aşağı yukarı belliydi. Keçeli grubu, bu defa da dâvayı kaybetmişti. Fakat yine de sonuna kadar savaştan kaçmadılar. Arada söz alıp havayı karıştırmasını delegeleri coşturmasını, Babialili Orhân Birgiti kızdırıp kürsüye uğratarak CHP'nin "Hareket" - eski adıyla "Hürvatan"- gazetesinde 50 bin lira ile hissedar olduğunu ve gazetenin nasıl battığını açıklattılar. Arada bir başka açıklamalar da delegelere hoşça vakit geçirtti; CHP'nin eski "Kravatsızlar" grupu lideri, yeni milletvekili Oğuz Oran, Boğazdaki ünlü "yalıya bindirme'" olayında kazaya uğrayan yalının kiracılarındandı ve geminin bindirdiği odalarından birinde çok nadide bir kelebek koleksiyonu öylesine hasara uğramıştı ki, dâva açmış ve 100 bin lira tazminat almıştı.

Bankalar

Tatbikat

Bankaların çeşitli sektörlere kredi vermelerini tanzim eden usullerin aksaklığı, huzursuzluklara sebebiyet vermektedir.

Bunlardan bir tanesi bizzat bankalar kanununun tatbikatından ileri gelmektedir.

23 Haziran 1958 tarihinde Büyük Millet Meclisince kabul edilip, 2 Temmuz 1958 de Resmî Gazetede ilân edilen 7129 sayılı kanunun 50 inci maddesi, Bankaların ticaret maksadıyla gayrimenkul alım satımı ile meşgul olamıyacaklarını veya gayri menkul ipoteği mukabilinde kredi açamıyacaklarını belirtmektedir.

Maddenin ikinci bendinde gayet mahdut hallerde Bankaların teminat mektupları karşılığında gayrimenkul ipoteği kabul edebilecekleri belirtilmektedir.

Üçüncü bendde, Bankaların gayrimenkul ipoteği karşılığında her ne suretle olursa olsun müşterilerine kredi temini maksadıyla başka bankalara teminat mektubu vermelerinin yasak edildiği açıklanmaktadır.

Maddenin dördüncü bendine gelince -asıl mesele işte bu bendden çıkmaktadır - bu bendde, bankaların banka kredilerini tanzim komitesince alınan kararlara uygun olarak Bankacılık muamelelerini tedvir etmek üzere muhtaç bulundukları miktar ve genişliğin üstünde her hangi bir surette gayrimenkul iktisap edemiyecekleri gibi gayrimenkul inşaat ve ticareti ile uğraşan iştirakler kuramıyacakları ve bu maksatla kurulmuş teşekküllere katılamıyacakları ve kredi açamıyacakları belirtilmektedir.

Bu bend, maliyeciler tarafından gayet dar bir şekilde tefsir edilmekte ve "gayrimenkul ticareti ile iştigal eden firmalara kredi açılamaz" neticesine varılmaktadır. Evvelâ maddenin yukarıdan itibaren okunuşundan anlaşılacağı gibi kanun koyucunun gayesinin bankalarca mevduatın gayri - menkule kapatılmasına mani olmak maksadını taşıdığı meydandadır.

Nitekim dördüncü bendde, bankaların gayrimenkul inşaat ve ticareti ile meşgul olan iştirakler kuramıyacakları ve bu maksatla kurulmuş teşekküllere kredi açamıyacakları belirtilmektedir.

Mâna murad olundukta..

Şimdi bendin bütün yukarıdan beri ifade ettiği mânayı bir tarafa bırakıp, bankalar gayrimenkul alım satımı ve inşaatile uğraşan firmalara kredi açamazlar neticesini çıkarmanın haklı tarafı olmasa gerektir. Kaldı ki, bendde kullanılan "teşekkül" kelimesi de kanun koyucunun ticaret sektörünü kastetdiği mânasını çıkarmayı önlemektedir.

Gerçekten sözlük mânası dar şekilde ele alındığı zaman, belki teşekkül kelimesinden emlâk alım satımı ve inşaatı yapan firmaların kastedildiğini düşünmek mümkündür. Ama şimdiye kadar özel sektöre mensup firmalardan teşekkül diye bahsedilmediği düşünülecek olursa, kanun koyucunun burada söz konusu etmek istediği hususun özel sektör olmadığı kolaylıkla anlaşılmaktadır. Nitekim, bu işin tatbikatçısı durumundaki bütün bankalar bu görüşle birleşmektedirler. Fakat Maliye Bakanlığı görüşünü değiştirmemektedir. İş bununla da kalmamaktadır. Tescilinde çeşitli işlerle meşgul olacağını belirten fakat bu arada gayrimenkul alım satımı cümlesini de ilâve eden ama gerçekte bambaşka işlerle uğraşan bir firmanın da bankalardan kredi almasına imkân kalmamaktadır.

Bu suretle çeşitli sektörlerin eşit şartlarla çalışmaları imkânı ortadan kalkmaktadır.

Bir başka eşitsizlik

Bir diğer eşitsizlik yaratan husus ise, işletme kredisi vermek maksa-

dıyla kurulmuş olan Sınaî Yatırım ve Kredi Bankasının, kredi verme usulleridir. Sınaî Yatırım ve Kredi Bankası, krediyi kendi kaynaklarından vermekte fakat teminatı başka banka almaktadır.

Yatırım bankasından işletme kredisi almak isteyen bir sanayicinin, doğ rudan doğruya bankaya başvurması önlenmiştir. Bu suretle kredi alacak sınaî müesseseler arasında bir farklılaşma yaratılmış olmaktadır. Kredi almak isteyen firma Yatırım Bankasının kurucusu olan altı bankadan birisinin aracılığı ile müracaatını yapmak mecburiyetindedir.

Eğer firma, bu altı bankadan birisi ile iş yapmıyorsa, Yatırım Bankasından kredi almasına imkan yoktur. Bankanın kurucusu olan altı banka için bu durum küçümsenmiyecek bir imtiyaz yaratmaktadır.

Aracı bankalarla Yatırım Bankasına müracaat mecburiyetinin meydana getirdiği aksaklıklar sadece bu kadarla da kalmamaktadır. Evvelâ aracı bankalar, aldıkları faizi kaybetmemek için yapılan teklifleri Yatırım Bankasına intikal ettirmek hususunda bazan aylarca oyalamakta bazan da -eğer imkânını bulurlarsa- hiç yollamamak çarelerini araştırmaktadırlar. Bunun sebebi, Sınaî Yatırım ve Kredi Bankasında faiz haddinin masraflar da dahil olmak üzere yüzde 10,5 u geçmemesidir. Buna mukabil ticarî bankalar, verdikleri kredilerde yüzde 16-17'ye varan faizler almaktadırlar.

Ayrıca Anadoludaki bazı bankaların - bu inanılır şey değildir ama - bu sistemi henüz bilmedikleri de görülmektedir. Onun için oralarda Yatırım Bankasından kredi almak üzere kurucu bankalara yapılan müracaatlardan bir netice almak kaabil olamamaktadır.

Bu arada, bazı banka şubelerinin bu sistemi bildikleri hâlde bilmezlikten geldikleri, kredi almak için kurucu bankaların aracılığı hususundaki müracaatları bir türlü neticelendirmedikleri görülmektedir. Çünkü banka bu işi lüzumsuz bir külfet saymaktadır. Aslında bu düşünce tarzının pek yanlış olduğunu iddiaya imkân olmasa gerekir.

Bir başka güçlük

Bir başka mesele de, teminatı veren Banka ticaret bankası olduğu için, yatıran işlerinden anlamamasıdır. Yatırım işlerinde kredi vermenin usulleri ayrı olduğu için ticaret bankaları bütün iyi niyetli çalışmalarına rağmen kolaylıkla sonuca varamamakta, böylece iş uzadıkça uzamaktadır.

Bu yüzden Yatırım Bankasından kredi almak için müracaatta bulunmak üzere, iş yaptığı bankayı değiştirenlere veya diğer kurucu bankalara -sadece müracaatım intikâl ettirmesi için - kırk türlü ahbab arayanlara rastlamak işten bile değildir.

Bütün bu anlattıklarımız, kredi işlerinin yeniden gözden geçirilmesi lüzumunu açıkça ortaya koymaktadır. Gerek gayrimenkul inşaat ve alım satımı ile uğraşanlar, gerekse işletme kredisine ihtiyacı olan sanayiciler, kendilerine uygulanmakta olan kredi alma mekanizmasından şikâyetçi durumdadırlar.

Bir Açıklama

24 Temmuz 1964 tarihli dergimizde İş Alemi bölümünde yayımlanan Sanayi başlıklı yazıda bazı yanlışlıklar olduğu Türkiye Petrolleri Anonim Ortaklığının gönderdiği bir açıklama ile anlaşılmış bulunmaktadır. Teknik sebeplerden meydana gelen bu hatalar için özür dileriz.

Yazıda, memleketimizde bir petrokimya sanayii kurulması için bir yabancı firmanın Hükümetimize teklifte bulunduğu, buna karşılık Türkiye Petrolleri Anonim Ortaklığının bu çeşit bir yatırımı kendisinin yapacağını bildirerek bunun aleyhinde bir tavır takındığını ifade edilmişti. Bu arada yabancı firmanın yapacağı yatırımın 600 milyon doları bulduğu bildirilmişti. Oysa bahis konusu teklifin 87 milyon 523 bin dolardan ibaret bulunduğu anlaşılmıştır. Ayrıca Türkiye Petrolleri Anonim Ortaklığının bu teklife direkt olarak karşı koymadığı, bu konudaki mütalâasını soran Hükümete aynı saha için bir yatırım yapacağı şeklinde cevap verdiği öğrenilmiştir.

Yazıda bunlardan başka sanayi kolunun ismi yanlışlıkla P.V.C. olarak kullanılmıştır. Oysa bu petrokimya olarak kullanılmaktadır. Yine bu sanayi dalı gerçekleştiği takdirde yıla 5 bin ton istihsal edilebileceği ifade edilen ve poliester diye anılan maddenin "polistiren" adıyla kullanılmak gerektiği, anlaşılmıştır.

Türkiye Petrolleri Anonim Ortaklığının firmanın teklifine karşı bir mütalâada bulunmasına rağmen aynı oranda bir yatırımı yapacak takatte olmadığının belirtildiği bölüme TPAO ilgilileri şöyle cevap vermişlerdir:

"— Ortaklık 600 milyon dolarlık bir tesisin finansmanını tabiatıyla temin edemez. Ama bu büyüklükte bir tesis bahis konusu olmayıp sadece iki kademede 60 milyon dolar yani yarım milyon T.L. raddesindeki bir projeyi gerçekleştirmek bahis konusudur ki, bu da mümkündür."

TPAO ilgilileri dergimize gönderdikleri mektuplarında 1963 programı ile petro-kimya konusunda bir ön proje hazırlamakla görevlendirildiklerini, bu görev yerine getirildiğinden ve uygun görüldüğünden 1964 programı ile kuruluşlarının bu işi gerçekleştirmekle görevlendirildiğini bildirmişlerdir.

DÜNYADA OLUP BİTENLER

Asya

İşler kızışıyor

Geride bıraktığunız haftanın son günü, Güney Doğu Asyada batısı Kuzey Vietnam, kuzeyi de Komünist Çin kıyılarıyla çevrili Tonkin körfezinde bütün dünyada geniş yankılar uyandıran bir olay geçti. Hüviyeti bilinmeyen üç torpito, pazar sabahı, bu körfezdeki, bir amerikan savaş gemisine, Maddox destroyerine saldırdı. Amerikan Savunma Bakanlığının yayınladığı bildiriye bakılırsa, Maddox saldırıya uğradığı sırada hareket halinde değildi, açık denizde demir atmış, yatıyordu. Fakat saldırıya uğrar uğramaz hemen demir aldı ve ufak toplarını harekete geçirerek kendini korumaya başladı. Öte yandan o dolaylarda bulunan Ticonderoga uçak gemisinden kalkan tepkili uçaklar da Maddox'un yardımına koştular. Çok geçmeden kimliği bilinmeyen üç torpitodan biri ağır hasara uğradı, ikisi de yara alarak yavaş yavaş geri çekildiler. Amerikan gemisi ne hasara uğradı, ne de kimsenin burnu kanadı. Olaydan zarar görenler, saldıran torpitolar oldular.

Olay Washingtonda duyulur duyulmaz ortalıkta belirli bir heyecan görüldü. Gazeteciler hemen Savunma Bakanlığına koşarak torpitoların kimliğini öğrenmek istediler. Saldırı Tonkin körfezinde olduğuna göre bu gemiler ya Kuzey Vietnam, ya da Komünist Çin gemileri olmalıydılar. Fakat başlangıçta, Savunma Bakanlığı yetkilileri bu konuda biç konuşmak istemediler. Anlaşılan, onlar da gemilerin kimliği hakkında fazla bilgi almamışlardı. Fakat bu sessizlik kısa sürdü. Önce, torpitoların Maddex'e Kuzey Vietnam yönünden yanaştıkları anlaşıldı. Sonra, yaralandıktan sonra da aynı yöne uzaklaştıkları bildirildi. Nihayet, akşama doğru bir gazeteciyle görüşen Dışişleri Bakanı Dean Rusk Maddox'e saldıran gemilerin Kuzey Vietnam gemileri olduğunu açıkladı. Rusk'a göre, Kuzey Vietnam gemileri sonunda ağızlarının payını almışlardı, eğer bir kere daha aynı şeyi yapacak olurlarsa, gene ağızlarının payını alacaklardı.

Maddox'a saldıran gemilerin Kuzey Vietnam bayrağını taşıdıkları anlaşıldıktan sonra, Vietnam durumu Amerikada bir kere daha günün konusu oldu. Başta Senatodaki Cumhuriyetçilerin lideri Illinois senatörü Dirksen olmak üzere Johnson idaresinin bütün muhalifleri, olayı Başkanın dış politikayı iyi yürütemediği yolundaki iddialarını doğrulamak için kullanmaya çalıştılar. Dirksen'e göre, bu olay, Amerikaya Güney Doğu Asyadaki tutumunu yeniden gözden geçirmesi için en iyi işaretti. Bu tenkitler karşısında Beyaz Saray hiçbir açıklama yapmadı. yalnız bir sözcü Başkanın olaydan hemen haberdar edildiğini söyledi. Öte yandan aynı gün öğleden sonra Savunma Bakanı Robert S. McNamara yüksek rutbeli subaylarla Pentagon'da bir toplantı yaparken Başkan Johnson da, Beyaz Sarayda, Dışişleri Bakan Yardımcısı George Ball ve Savunma Bakan Yardımcısı Cyrus R. Vance'la görüştü.

Yavuz hırsızlar

Bir yandan Washington Maddox'a saldıran gemilerin Kuzey Vietnam bayrağını taşıdığını ileri sürerek bu ülkenin yöneticilerinin dikkatini çekerken, öte yandan Kuzey Vietnamlılar da, bu saldırı konusunda hiçbir açıklama yapmamakla beraber, saldırıya uğradığı sırada Maddox'un Kuzey Vietnam sularında bulunduğunu iddia ettiler. Fakat Yedinci Filo yöneticilerine bakılırsa bu iddia doğru olamaz, çünkü Maddox saldırıya uğradığı sırada Kuzey Vietnam kıyılarından elli, ellibeş mil açıktaydı. Amerikan denizcilerine göre, Yedinci Filoya mensup gemiler şimdiye kadar bu sularda devamlı olarak devriye gezmişler, fakat hiçbir saldırıya uğramamışlardı. Yedinci Filo gemilerinin bu devriye gezilerindeki amacı, kuzeydeki Vietnamlı limanlarından güneydeki çetecilere silâh ve yardım gelmesini önlemek ve Kızıl Çinden Kuzey Vietnama giden gemileri gözlemektir.

Maddox olayının ikinci perdesi de, bu haftanın ilk gününde açıldı. Cumhuriyetçilerin olayı dillerine dolayarak kendi dış politikasına iyice yükleneceklerini anlayan Başkan Johnson, gazetecileri Beyaz Saraya çağırarak beklenilmeyen bir basın toplantısı yaptı ve Yedinci Filoya yolladığı kesin emirleri kamu oyuna açıkladı. Bu emirlere göre, Tonkin Körfezi dolaylarındaki bütün deniz kuvvetleri takviye edilecek ve bu kuvvetler, eğer kendilerine saldıran olursa, en ağır şekilde karşılık vereceklerdi. Devriye gezilerine son verilmesi diye birşey söz konusu değildi.

Ancak Başkan Johnson'ın yaptığı bu açıklama Cumhuriyetçileri susturmaya yetmedi. Bu sefer Goldwater de işin içine karıştı ve olayları kendi işine gelir şekilde yorumlamaktan gezi kalmadı. Aradan yirmidört saat bile geçmeden, " Başkan Johnson sert davranmaya çağıranların içine bir yenisi daha karıştı. Bu yeni gelen, Güney Vietnam Başbakanı General Nguyen Knanh'dı. İş başına geçtiği günden başlayarak amerikan idarecilerini Kuzey Vietnama karşı daha sert davranmaya yöneltmeye çalışan General Khanh, Maddox olayından sonra gazetecilerle yaptığı bir konuşmada, bu olayın amerikan idarecilerine doğru yolu göstermiş olacağı umudunu açıkladı Khanh'a göre "doğru yol" komünistlere sert davranmaktı.

Büyük başın büyük derdi

Yalnız içeriden ve dışarıdan gelen tenkitleri arttırması bakımından de-

ğil, aynı zamanda Kuzey Vietnamlıların yeni ve beklenilmeyen tutumlar almaktan kaçınmadıklarını göstermesi bakımından da, Maddox olayının amerikan idarecilerini güç bir durum da bıraktığına hiç şüphe yoktur. Başkan Johnson ve yardımcıları, bir kere paçasını kaptırdığı bu badireden Amerikayı, büyük bir savaşa sürüklemeden kurtarmak taraflısıdırlar. Fakat Vietnamda ölen çocuklarının hergün biraz daha çoğaldığını gören amerikalılar, Vietnam hikâyesinin şu, ya da bu şekilde, fakat biran önce bitirilmesini istemektedirler. Goldwater ve benzerlerine göre, bunun tek yolu, kuvvet tehdidini sonuna kadar kullanmak, gerekirse büyük bir savaşı bile göze almaktır. Başkan Johnson'ın göze almak istemediği bu yol, hiç şüphesiz, insanlığı birdenbire yeni bir dünya savaşının kucağına atacak türdendir. Fakat bunun karşısındaki yol da, yani Amerikanın De Gaulle'ün telkinlerine uyarak Vietnamın tarafsızlaştırılmasını kabul etmesi yolu da, aslında akla yakın olmakla beraber, amerikan kamuoyunda bir dış politika bozgunu olarak yankılanacaktır.

Birleşik Amerika Vietnamda zaten sonu şüpheli bir savaşa girmiştir. Eğer sağduyu hakim olursa, bu savaş kuzey ve güney Vietnamlıların barışçı bir çözüm üzerinde anlaşmalarıyla sona erecektir. Bunun için de, her iki tarafın inattan vazgeçmeleri ve ılımlı davranmaları gerekmektedir. Durum böyleyken Kuzey Vietnamlıların şimdi işi bir de amerikan savaş gemilerine saldıracak kadar ileri götürmeleri, kendi bindikleri dalı kesmekten başka anlama gelemez. Çünkü Amerika, uzun yılların verdiği hayâl kırıklıklarından sonra, askeri alanda kendisine meydan okunmasına dayanamaz. Bu bakımdan, uyuyan devi uyandırmaktan sakınmak lâzımdır.

B. Milletler

İflâsa doğru

14 Temmuzda başladığı dünya turundan geçen haftanın sonlarında New York'a dönen Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri U Thant, hava alanında etrafını çevreleyen gazetecilerle konuşurken pek iyimser görünmüyordu. Evet, bu dünya turu sırasında konuştuğu bütün-liderler Birleşmiş Milletlerin etkili bir kurum olarak gelişmesine ve kuvvetlendirilmesine taraftar görünmüşlerdi ama, iş paraya da yanınca, Sovyetler Birliği ile Fransa kesenin ağzını açmaya hiç mi hiç niyetli değillerdi.

Bilindiği gibi, Genel Sekreter U Thant, dünya turuna, bütün ileri gelen liderlerle buluşup onlarla dünya ve Birleşmiş Milletler sorunlarını tartışmak üzere çıkmıştı. Önce Londra, Paris, Cenevre ve Kahireye uğramış, oradan vatanı Birmanyaya geçmiş, dönüştede Moskovaya uğramıştı. Paris ve Moskova da yaptığı görüşmelerin başında Birleşmiş Milletlerin malî durumu geliyordu. Birleşmiş Milletler yetkililerinin açıkladığına bakılırsa, Sovyetler Birliğinin teşkilâta 65 milyon dolara yakın borcu vardı. Bunların 52 milyonu, Kongo ve Ortadoğudaki Birleşmiş Milletler harekâtına katılma payıydı. Fakat Moskova bu payı ödememekte ısrar ediyordu. Sovyet idarecilerine göre, bu parayı harekâta kim sebep olduysa o ödemeliydi. Bu görüş uygulanacak olursa Kongodaki -masrafları Belçikanın, Ortadoğudaki masrafları da İngiltere, Fransa ve İsrailin ödemesi gerekecekti. Aynı şekilde Fransa da Birleşmiş Milletler harekâtının masraflarından kendine düşen payı şimdiye kadar ödemiş değildi.

Moskovada kaldığı süre içinde, U Thant Sovyet idarecilerine bu konuda ne söylediyse hiçbir sonuç alamadı. Bunun üzerine Genel Sekreter bir de telvizyon konuşması yaparak Sovyet halkına dert anlatmaya çalıştı. Moskovadan ayrılmadan bir gece önce, televizyona çıktı ve eğer teşkilât iflâstan kurtarılmak isteniyorsa Sovyetlerin borçlarını ödemesi gerektiğini söyledi. Fakat bu televizyon konuşmasının fazla bir etkisi' olacağı sanılmamalıdır, çünkü U Thant aynı yolu önceki yıl da denemiş ve hiçbir sonuç alamamıştı.

Birleşmiş Milletlerin mali durumunun 10 Kasımda başlayacak Genel Kurul toplantısında büyük tartışmalara yol açacağı anlaşılmaktadır. Söylenenlere bakılırsa Birleşik Amerika, bu toplantı sırasında, Birleşmiş Milletler Andlaşmasının 19. maddesi uyarınca, borçları iki yıllık aidat miktarını aşan üye ülkelerin oy haklarının ellerinden alınmasını isteyecektir. Ancak, Andlaşmanın aynı maddesi, borçlarını niçin zamanında ödemediklerini, haklı sebeplere dayanarak Genel Kurula tatmin edici bir açıklamada bulunmaları halinde üye ülkeleri bir kereye mahsus olarak bu cezaya çarptırılmaktan kurtarmaktadır. Moskovanın bu yolu izleyerek borcunu kontrolu dışında olan sebapler yüzünden ödemediği ileri sürüp sürmeyeceği henüz belli değildir. Muhakkak olan birşey varsa, Sovyetler Birliği, Genel Kurulda Kongo ve Ortadoğu harekâtının gayrimeşru olduğunu iddia ederek, bu gibi konularda tek yetkilinini Güvenlik Meclisi olduğunu ileri sürecektir. Bilindiği gibi, Konsey Güvenlik Meclisinde bütün önemli kararlar vetoya tabidir ve Sovyetler Birliği de, veto hakkına sahip beş devletten biridir.

YAYINLAR

İSLAMCILIK CEREYANI

Profesör Tarık Zafer Tunayanın Meşrutiyetin siyasî hayatı boyunca gelişmesi ve bugüne bıraktığı meseleler konusunda müşahede ve tezleri, Siyaset ilmi serisinin üçüncü kitabı, Baha Mat baası İstanbul 1962, 330 sayfa 10 lira,

Profesör Tarık Zafer Tunaya, siyaset, ilmi konusunda ciddi çalşmaları olan, durmamacasına eser veren pek değerli bir ilim ve fikir adamımızdır, Üniversitelerimizin sıfatları kalabalık ama muhtevaları boş hocalarından değildir. Uğraştığı bilim dalı da tatlı ve merak uyandıran bir bilim dalı olduğu için yazdıklarını öğrencilerinden çok, konuyla ilgili aydınlar okur. Tunaya, memleketimizde şimdiye kadar kurulmuş siyasi partileri derli toplu inceleyen, bu partilerin kurucularını, tüzüklerini, programlarını veren ilk bilim adamımızdır. Ne yazık ki Tunayanın bu kitabi 1952 yılına kadar kurulmuş partileri içine almaktadır. Yeni baskıları yapılmamıştır ve bulunamamaktadır. Profesörün bu pek değerli eserinin yanısıra yayınlamaya başladığı bir başka seri de Siyaset İlmi Serisi adını taşımaktadır. Üç seri olarak tasarlanan bu külliyatın ilk serisinin yedi kitabından birinci ve üçüncü kitaplar olarak "Hürriyetin İlânı" ile "İslamcılık Cereyanı" ikinci serinin yedi kitabından da sekiz ve ondördüncü kitaplar olarak "Türkiyenin Siyasi Hayatında Batılılaşma Hareketleri" ile "Devrim Hareketleri İçinde Atatürk ve Atatürkçülük" yayınlanmıştır. Arada hazırlandıkça Garpçılık Cereyanı, Türkçülük Cereyanı, Mesleki İçtimai Cereyan, Sosyalizm Cereyanı, Jön Türkler, Siyaset İlmine, Giriş, Siyaset İlmi Denemeleri, Türk Devrim Tarihinin Anahatları, Türkiyenin Siyasi Hayatı adlı kitaplar da yayınlanacaktır.

Aydınlık bir bilim adamı olan Profesör Tunayanın yakın tarihimize ışık tutan bu araştırma yayınlarından İslâmcılık Cereyanı 1962 yılında yayınlanmıştır. Yazar kitabında konuyu bilimsel bir araştırmanın gerekli niteliklerine önem vererek didik didik etmiş, İslâmiyetin Osmanlı İmparatorluğu ve Türkiye Cumhuriyeti içindeki durumunu açıkça ortaya koymuştur. Kitapta ele alınan konunun önemli ara bölüm başlıkları şunlardır: İslâmcılık Cereyanının ana hatları, İslâm ve Osmanlı Dünyasının gerileme tablosu, İslâmlaşmanın mânası ve islâmcı bir rönesansın dayandığı esaslar İslâmcılık cereyanı mensuplarına göre islâmın siyaset prensipleri, İslâmcılık cereyanı tarafından belirtilen prensiplerin tekabül ettikleri devlet sistemi ve teorisi, Hükümet şekilleri arasında islâm hükümet şeklinin yeri, Osmanlı meşrutiyeti islâm esaslarını gerçekleştirebilmiş midir?, İslâmcıların diğer cereyanlar karşısındaki davranışları, islâmcılık Cereyanına göre Osmanlı İmparatorluğunun kurtuluş yolları, Meşrutiyetin siyasi hayatı içinde islâmcılık cereyanı ve bugüne bıraktığı meseleler, Sosyal ve hukuki hayata tetirler ve karışmalar, Siyasi hayata tesirler ve karışmalar, Millî Hakimiyet yolu ile lâyik devlete geçiş hareketinin uyandırdığı tepkiler, Devrim hareketleri ve islamcılar, Çok partili rejim içinde muhafazakâr ve dinsel cereyanların siyâsi hayata karışmaları, Lâyik iktidarın gelenekçi çevrelere dayanması, Karşılıklı istismar, Lâyik Cumhuriyetin karşılaştığı yeni güçlükler, 27 Mayıs ve sonrası...

Profesör Tunayanın büyük bir dikkatle izleyip bilimsel bir ayıklamadan geçirip, sağlam bir sistem içinde ortaya koyduğu belli başlı konular bunlardır. Kitabın son bölümünde ise profesör müşahede ve tezlerini dile getirmekte, islâmcıların milliyetçilik, demokrasi, lâyiklik, hilâfet, ekonomik konular, komünizm, feminizm hakkında ki davranışlarını belgeleri ile ortaya koymaktadır. Kitap dikkatle okunduğunda ortaya çıkan gerçek şudur: Türkiyede bugün ileri olarak ne varsa, aydınlık olarak ortada ne görünüyorsa islamcılık cereyanından yana olanlar bunlara karşı olmuşlardır. Bunun bir tek istisnası dahi yoktur. Profesör Tunaya kitabında bunun binbir örneğini sıralamakta, bu konuda târihin kanlı örneklerini gözler önüne sermektedir. Osmanlı İmparatorluğu devrinde de, Türkiye Cumhuriyeti devrinde de islamcılar daima ve daima ileri doğru gidişi kösteklemeye çalışmışlar, çok kere bunda başarı kazanmışlar, hiç bir şey yapamamışlarsa ileriye gidişi akşatmışlar, geciktirmişlerdir. Bu meşrutiyette de böyledir. Meşrutiyet öncesinde de, Birinci Türkiye Büyük Millet Meclisi Hükümeti devrinde de, çok partili demokraside de, 27 Mayıs sonrasında da... Bu milletin hayatı boyunca sadece bir defa Atatürkün iş başında olduğu 1923-1938 arasında islamcılar kovuklarına sokulmuşlar ve pek seslerini çıkaramamışlardır. Buna mukabil, Atatürkün kaybından sonra meydan bir kere daha boş kalmıştır. Balkan Harbinin bu milletin suratına vurduğu yüz kârasının okullarda öğrencilere 4444 kere okutulacak bir dua ile giderileceğini ileriye sürecek kadar safsata içinde bulunan bu cereyan mensupları, Profesör Tunayanın da belirttiği gibi, bugün de aramızda bol miktarda mevcuttur ve hatta çok kere iktidarda icra-i sanat etmektedirler.

Profesör Tunaya, kitabında Atatürkten sonra irticaa, İslamcılar ve gerici güruhuna ilk tavizlerin kimler tarafından verilmeye başlandığını ve bugün galip durduğumuz batağa nasıl girdiğimizi de pek güzel ortaya koymaktadır. İşte bu tarihi gerçeklerden birkaçı : Hacca gideceklere ilk defa döviz 1948 yılında verilmeye başlanmıştır. 1949 da ilkokullara ihtiyari din dersleri konulmuştur. Gene ayni yıl içinde imam hatip okulları açılmıştır. CHP iktidarının son yılında islamcılara verilen tâvizlerden birkaçı da şunlardır: Din adamlarının idaresi yeni baştan Diyanet İşleri Başkanlığına verilmiştir. Meşrutiyet islâmcıların sivri siması Günaltay Başbakan olarak İlahiyat Fakültesinin açılacağını müjdelemiş ve bunu gerçekleştirmiştir. Tekke, zaviye ve, türbelerin kapatılmasına dair kanunun maddeleri değiştirilerek bazı türbeler açılmıştır.

Sonra, sonra Mecliste dinleyiciler sırasında bir ticani arapça ezan okumuş, Atatürkün heykelleri parçalanmış, DP iktidara gelince de ilk icraat olarak ezanı arapça okuma serbestisi tanıyan kanunu çıkarmış, Atatürk devrimlerini, tutan ve tutmayan devrimler diye ikiye ayırıp bunları hocanın kuşuna benzetmiştir, O günlerden bu yana da tatbikatta değişen birşey yoktur.

Profesör Tunayanın bütün bunları anlatıp anlatıp da sonunda şöylesine bir hükme varması ise, aklın havsalanın ve hele mantığın alacağı bir şey değildir: Profesör Tunayaya göre, bu islamcılar şöyledir böyledir ama gene de bunların içinde samimi olanları vardır ve bunlar "halk efkârının yapılışına faal olarak katılacak, aydın kafalı, çağın meselelerini anlar" insanlar haline getirilebilir ve bunlar "Türkiyenin sosyal kalkınmasında büyük rol oynayacaktır".

İşte bu da sayın profesörümüzün ülsere yakalanmış hastasına sıkı perhizden sonra tavsiye ettiği lahana turşusudur ve kitabın son hükmüdür...

İlhami SOYSAL

F E N

Feza

Aya doğru

Geçen yüzyılın en önemli ve toplumu etkileyici yazarlarından birinin fransız asıllı Jules Verne olduğunda hiç şüphe yoktur. Denizaltı gemilerinin, roketlerin, aya yolculuğun, atom enerjisiyle işleyen gemilerin ilk müjdecisi olan Jules Verne'nin insanüstü yaratıcılığa varan bir muhayyilesi vardı. İşte bu ünlü romancının o sıralarda çocuklarla gençleri eğlendirip heyecanlandırmaktan ileri gitmediğine inanılan hikâyeleri, aradan daha bir yüzyıl geçmene bütünüyle gerçekleşme yoluna girmiştir. Geçen haftanın Cuma günündenberi insanoğlu -daha doğrusu seçme bir bilginler topluluğu artık ayın yüzeyini pek yakından görüp üzerindeki tabakanın mahiyeti hakkında oldukça kesin ve fakat değeri paha biçilmez bilgiler edindiler.

Herşey geçen Salı günü yeni adıyla Cape Kennedy olan eski Cape Canaveral feza deneme üssünden bir Atlas-Agena roketinin burnundaki konik bölmede uzaya doğru yola çıkan yedinci RANGER'in yörüngeye girmesiyle başladı. Aslında bu deneme aynı adı taşıyan uzay araçları serisinin yedinci denemesiydi. Bundan önceki altı deneme tam bir başarısızlıkla sonuçlanmıştı. İlk deneme 23 Ağustos 1961 de yani bundan hemen hemen üç yıl kadar önce yapılmış, fakat atılan roket daha yörüngeye giremeden yakıt tankının valfındaki bir arızadan dolayı yer yuvarlağı etrafında bir peyk haline gelmiş ve 111 defa dünya çevresinde döndükten sonra atmosferde yanmıştır.

İkinci deneme ayni yılın Kasım ayında yapıldı. Bu kez de yönü ayarlayan tertibattaki bir arıza sebebiyle roket atmosfer içersinde yandı. Üçüncü deneme de başarısızlıkla sonuçlandı. Hız belirli limiti açtığından RANGER III ayın tam 22862 mil uzağından geçti. Dördüncü deneme 1662 Nisanında yapıldı ve bu denemede Amerikalılar ayın yüzeyine isabet kaydetmeyi başardılar. Ama ne yazık ki, bu kez de televizyon kameraları çalışmadığı için yeryüzünden hiç bir resim alınamadı. Beşinci RANGER ise ayın çok yakınından -450 mil mesafeden geçti- yine herhangi bir pratik fayda sağlanamadı.

Bu birbiri ardısıra süregelen beş başarısızlık amerikan bilginleriyle mühendislerini umutsuzluğa düşürmedi. Tersine olaylardan ve özellikle beklenmeyen ve önceden kestirilemeyen arızalardan ders almasını bilen teknisyenler hata ve arıza sebeplerini azaltarak uzay aracı üzerindeki kontrollarını arttırdılar ve altıncı kez denemeyi tekrarladılar. Bu yılın ilk ayında yapılan deneme başlarda, roketin aracı yörüngeye sokması aracın aya doğru yönelmesi, kontrol ve kumandalara uyması bakımlarından, çok başarılı ve umut verici geçmekle beraber iki adet televizyon kamerasına kumanda eden sistemde son dakikada bir arıza meydana geldi ve ay üzerinde istenilen yere düşen RANGER-6 dan hiçbir resim alınamadı.

Varan 7

Yedi sayısının uğurlu olduğunu savunanları haklı çıkarak bir şekilde son yapılan deneme öncekilerin tersine tam bir başarıya ulaşmıştır. Aslında denemenin amacı sadece ay yüzeyine 1120 mil - ortalama 1800 kilometre- mesafeden başlayarak seri halinde fotoğrafların çekilip televizyonlu bir verici aracılığıyla yeryüzünde bu özel işaretleri alıp resim şekline çevirecek istasyona veya istasyonlara ulaştırılmasından ibarettir. İşte RANGER-7 bu ödevini tam anlamıyla başararak büyük bir imkân sağlamıştır. Bu sayede önümüzdeki yıllarda aya gönderilecek daha karışık ve ağır araçların - SURVEYOR ve PROSPECTOR'ların - inebileceği uygun bir yerin bulunduğu, bunun ayın dünyadan görünen yüzeyindeki "Bulutlar Denizi" adı verilen bölge olduğu, önceden sanıldığı ve büyük bir tehlike olarak korkulduğu gibi ayın yüzeyinin büyük bir kül ve meteorit tozu tabakasıyla kaplı bulunmadığı da şimdiden anlaşılmıştır.

Herşey aya çarpmadan 13 dakika 40 saniye önceden başlayarak RANGER-7 deki altı televizyon kamerasının birden süratle resimleri göndermesiyle aydınlanıvermiştir. Böylece elde edilen fotoğrafların sayısı 4000 i geçmektedir. Bunların çok net ve detaylı fotoğraflar olduğu, inceleme sonucu gayetle iyi bilgiler edinmenin bu sayede mümkün olacağı bizzat RANGER projesinin müdürü Harris tarafından açıklanmıştır. Kendisi bunun nedenini, uzay aracının çarptığı bölgede vaktin öğleden sonra olduğu, bu yüzden güneş ışınlarının eğik bir açıyla ay yüzeyine düştükleri, üstelik yüzeydeki ismin da ortalama 100 santigrat derece kadar olduğu şeklinde izah etmiştir.

Amerikan teknisyenlerinin çekilen bu 4 bin fotoğrafın bir kısmından "stereoskopik" şekilde de yararlanacakları ve bu sayede ay yüzeyini üç boyutlu, adeta gerçekteki gibi inceleme imkân bulacakları tahmin edilebilir. Son yıllarda uçaklardan çekilen fotoğraflarda geniş ölçüde yararlanılan, gerek teknik ve bilim araştırmalarında, gerekse askeri amaçlarla yapılan hava istikşaflarında büyük uygulama alanı bulmuş olan bu stereoskopik fotoğraflarla, yakın gelecekte ay yüzeyinin daha geniş bir etüdü için aya gönderilecek olan SURVEYOR'ların, hasara ugramaksızın, yavaşça indirilebilmesi sağlanacaktır. Bu uzay araçları da ay yüzeyinden uzunca bir süre yer yuvarlağına yeni yeni bilgiler göndermeye yarayacaktır.

Hiç şüphe yoktur ki, esas amaç müteveffa John Kennedy'nin de belirttiği gibi, 1970 yılından önce birgün ay yüzeyine ilk "talihli" insanoğlunu indirebilmek ve bu yarışta birinciliği elden kaçırmamaktır.

Ranger 7 ay üzerinde
Müşterek başarı

T ü l i'd e n   h a b e r l e r

İstanbulun Fenerbahçeden itibaren bütün sahili baştanbaşa muhtelif müesseselerin memurlarına alt kamplarla doldu. Her yıl bunlara yeni bir kaç tane daha ekleniyor. Böylece otellerin fahiş fiyatlarına kesesi elvermiyen memur tabakası da çoluk çocuğu ile denizden ve yazdan istifade imkânını bulmuş oluyor.

İki yıldan beri bunlara çok konforlu ve hakikaten çok güzel bir kamp daha eklendi: Tuzladaki İller Bankası Memur Kampı. Buraya kamptan ziyade turistik bir tesis demek daha yerinde olacak her halde. Esasen biraz da o gaye ile yapılmış. Bankanın Genel Müdürü Selâhattin Babüroğlu:

"— İllerde tesislerimize turist celbedebileceğimiz takdirde başta ben olmak üzere bütün memur arkadaşlar çadırlara çekilip yurda her gün biraz daha çok turist gelmesine imkân vereceğiz" diyor. Kamptan bu devrede 175 kişi istifade ediyor. Her onbeş günde yeni bir devre açılıyor. Kampın güzel bir gazinosu, geniş çok temiz ve muntazam bir lokantası gazinonun ön tarafında güzel bir bahçe kısmı ve dans pisti var. Daha aşağıda mükemmel bir çocuk bahçesi bulunuyor. Bu bahçe belediyeler için örnek olarak yapılan çocuk bahçelerinden biri. Ön tarafta, plajın sol yanına gelen kısımda, yine küçük çocuklar için denizden ayrılmış bir küçük havuzcuk var. Plaj renkli şemsiyeleri, çok güzel kumu ilerde daha iyi yüzenler ve atlamak isteyenler için tramplenleri ile eksiksiz bir kamp. Bu projeye göre gelecek senelerde gazinonun ve lokanta kısmının üzerine birer kat daha çıkıp daha çok kimseyi bu imkânlardan faydalandırmak mümkün olacakmış.

Geçtiğimiz hafta içinde işletmeye açılışın ikinci yıldönümü dolayısiyle büyük bir eğlence tertip edildi. Komşu kamplardan gelen misafirlerin de iştiraki ile danslı eğlenceli çok güzel bir gece geçirildi. Bu arada İstanbul Üniversitesi folklor ekipinin de iştirakiyle folklor gösterileri yapıldı. Daha şimdiden arkadaki çadırlı kısımda bir çok yabancı turist var. Yılmayan, usanmayan Babüroğlundan bütün müşküllere rağmen çok şeyler beklenmekte.

Selâhattin Babüroğlu
Mimar

Çalışma Bakanı Bülent Ecevit Kuşadasında tatilini geçirdi, hafta sonunda eşi ile birlikte Ankaraya döndü. Kabinenin bu genç ve çalışkan Bakanı:

"— Ancak Başbakan istirahat ederse biz de istirahat edebiliyoruz" diyor.

Trabzondan Bursaya tayin edilen vali Vefa Poyraz Bursaya ait bazı işler için geçen hafta Ankaraya geldi ve iki gün kalıp döndü.

Ağustos ayının girmesi ile Golf Kulüp adamakıllı tenhalaştı. En sıcak günlerde dahi püfür püfür esen bu Kulübün pek az kalan müdavimlerinin başında Adnan Öztrak geliyor. Geçen hafta yeğeni Yüksel İnanın yaptığı kaza sonunda arabası esaslı şekilde hasara uğrayınca Adnan Öztrak Ankaradaki idare heyeti toplantısına yetişmek üzere tayyare il dönmek zorunda kaldı.

Sümerbank Genel Müdür Muavini Bulut Göle yeni işine intibak edebilmek için gece 23'lere kadar çalışıyormuş. Hatta evde de çalışabilmek için eşini ve çocuklarını bu hafta İstanbula göndermiş. Böylece Ankaradaki yaz bekârlarına bir genç daha katılmış oluyor.

Atina Büyük Elçimiz Nedim Veysel İlkin geçtiğimiz hafta Ankaraya geldi. Sıcaklardan buram buram terliyen bu diplomatımız:

"— Ankara sıcaklıkta Atinayı bile geçmiş" diyormuş.

İki bacanak milletvekili Sadrettin Bursa CHP- ile Reşit Önder -Tokat CHP - yaz tatilini birlikte Gemlikte geçiriyorlar.

Ömer Sami Coşar da hafta içinde Ankaraya gelip döndü. Coşar gene Kıbrısla ilgili işlerle uğraştı durdu.

Dışişlerinin hukuk müşaviri Adile Ayda vazife ile gittiği İsviçre gezisinden döndü. Ayda, bu seyahatinden çok memnun kaldığını söylüyormuş.

Diyarbakır milletvekili Şehmus Aslan memleketinden döndü. Tarla-

Eğlence___İstanbuldaki eğlence muhiti yavaş yavaş Ankaraya aktarılmağa başladı. İstanbulun gece kulüplerinde boy gösterip göz süzen dansözler yazın sonuna doğru Ankaradaki gece kulüpleriyle yeni angajmanlara girdiler. Nuray ve Sunay Uslu adındaki iki kız kardeş de sinemayı bırakıp Ankaranın gece kulüplerinden birine kapağı attılar ve buna çarşaflı bir basın toplantısı ile ilân ettiler. Uslu kardeşler bundan böyle uslu uslu dans edecekler!

larında sabahtan akşama kadar çalışan Aslan, sıcaktan çok şikâyetçi. Şimdi de İstanbula giderek Adada Anadolu Kulübünde serinleyecekmiş.

Milletvekili ve senatörlerin bir kısmı seçim bölgelerinde, bir kısmı da yazlıklarda tatillerini geçiriyorlar. Bu arada eski Devlet Bakanı Vefik Pirinççioğlu da memleketine gitti. Konya milletvekillerinden İhsan Kabadayı Konyanın köylerinde sezerken başka bir Konya milletvekili CHP'nin sosyalist milletvekili Fakih Özlen, eşini ve çocuklarını İstanbula, Anadolu Kulübüne göndermiş olmasına rağmen hâla Ankaraya bırakamamış. Yozgatın Dr. milletvekili Celâl Sungur da İstanbula gitti. Ankarayı hâlâ terkedemiyen milletvekillerinden bir diğeri de Karsın yakışıklı temsilcisi Kemal Güven

Milli Birlik Komitesinin zarafeti ile ün salan üyesi Muzaffer Yurdakuler eşi ve çocuğu ile beraber akşam yemeklerini ekseri dışarda yiyorlar.

Operatör Dr. Orhan Toygar alman eşinin kullandığı arabası ile pazar günü Ankaraya döndü.

Senato sekreterlerinden Sevim Akman tatilini geçirmek üzere Erdeğe gitmiş. Bugünlerde İstanbula geçecekmiş. Kışı sık sık rahatsızlıklarla geçiren Akman inşaallah bu tatilden sonra bir daha hastalanmaz.

Melek Güz yaz tatilini geçirmek üzere oğlu Bekir ile birlikte İstanbula annesinin evine gitti. Eylül başına kadar orada kalacakmış.

Bir müddetten beri epeyce kilo vermiş olan Muzaffer İlkar son zamanlarda hemen iki günde bir Yenişehirde Sakarya eczahanesinde tartılmayı âdet edinmiş. Zayıflığın kendisini gençleştirdiğini söyledikleri için İlkar kilosunu hassasiyetle takip ediyor.

Eşi Zekiye Baban tatile gideli beri babacan gazeteci milletvekili Cihat Baban akşamları Atatürk Bulvarında kendi kendine tur atıyor. Kız kardeşi Firuze Cimilli ise İstanbulda çok güzel bir kampta istirahat etmekte.

Ayşe İnceer hafta sonunda bir hafta kalmak üzere annesi ile beraber Balıkesire gidiyor. Eylül başında da dostları ile beraber kısa bir Avrupa seyahati yapacakmış.

Gazeteci Emel Aktağ - Kara bomba - geçtiğimiz haftalar içinde İşci Sigortalarının Ankara Hastahanesinde iki ameliyat geçirdi. Bu arada da bademciklerini aldırdı. Sıhhati şimdi gayet iyi, gazetedeki görevine başladı bile. Yalnız bir haber canını sıktı: Boğazından kanser ameliyatı oldu haberi.

Şimdi, her karşısına çıkan arkadaşının acıyan gözlerle bakmasına, her telefonun ucundakinin vah-vahlarına sinirleniyor.

Muhteşem New York Dünya Fuarı 22 Nisan'da açılıyor.

PanAm ile Dünya Fuarını ziyaret seyahatinizin sadece ilk merhalesidir

...u sene A. B. D.'ni ziyaret edecekler muhakkak New York Dünya Fuarını da görmelidirler. Diğer bütün havayollarından birlikte daha çok transatlantik jet seferi yapan PanAm, Fuarın resmî müracaat merkezlerinden biridir. Ve PanAm paranızın karşılığından çok daha fazlasını ödemenize amade kılar.

PanAm'ın temin ettiği hususi tenzilâtlı tarifeler: PanAm'ın yeni bilet ücretleri şimdi A. B. D. seyahatinizde %21 kadar tasarruf etmenizi sağlar. PanAm ayrıca Amerika dahilinde de şehirler için tenzilât temin etmektedir. Otel, şehir içi gezileri ve Dünya Fuarı giriş biletiniz dahil, yalnız $ 17 ödiyerek New York'da 2 gün 2 gece geçirebilir, bütün Amerikada sadece $ 6 karşılığında (yemek için günde $ 6 ödemeli-lisinizdir) 30 lüks Sheraton otelinden herhangi birinde kalabilirsiniz. Pan American, temin ettiği sayısız tenzilât sayesinde seyahat için ayırdığınız paradan azami istifade etmenizi sağlar.

• **PanAm ile daha çok yer görünüz:** Yalnız PanAm 15 A. B. D. şehrine, direkt olarak, aktarmasız sefer yapar. Amerikaya New York'dan girip Fuarı gördükten sonra PanAm'ın uğradığı herhangi başka bir şehirden direkt olarak dönebilir, *hiçbir ilâve ücret ödemeden 20 şehir görebilirsiniz!*

PanAm ile seyahatinizde misafirperver, iki dil konuşan kabin memurlarının yakın alâkalarından... *Paris'in meşhur Maxim's* Lokantasının nefis yemeklerinden... ve dünyanın en tecrübeli havayolu ile seyahat etmenin verdiği *huzurdan* istifade edersiniz.

Rezervasyon ve Fuar hakkında malûmat için PanAm Seyahat Acentenize veya Bürolarımıza müracaat ediniz:

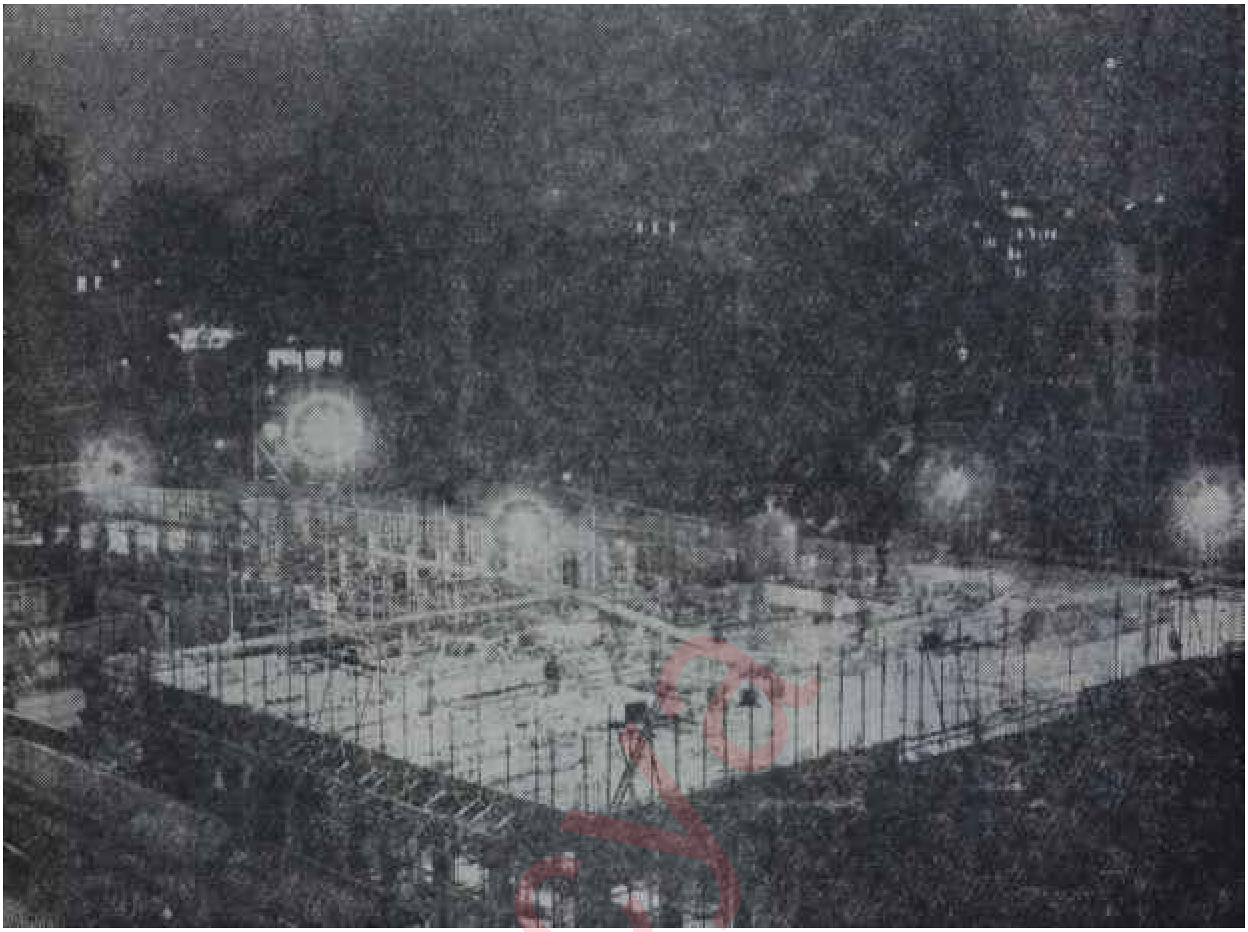
İstanbul: Hilton Methali, Tel.: 47 45 30
Ankara : Atatürk Blv. 53, Tel.: 12 11 20
İzmir : İzmir Palas Oteli, Tel.: 32 100
Adana : Ağba Oteli, Tel.: 32 30

Dünyanın En Tecrübeli Havayolu PanAm ile Daha İyi Seyahat Edersiniz

PAN AM

Atlantikte Birinci — Pasifikte Birinci — Lâtin Amerikada Birinci — Dünya Turunda Birinci

D I Ş G E Z İ L E R

Londradan bir görünüş
Dışı kalaylı içi alaylı

Turizm

Bir velinimet: turist

Arkadaşımız Jale Candan bundan bir süre önce Avrupaya bir gezi yaptı. Candan, bundan evvelki sayılarımızda Londra ve Paristen gönderdiği yasalarda oralarda gördüklerini anlatmıştı. Aşağıda okuyacağınız yazı, Jale Candanın gezi dönüşü kaleme aldığı izlenimlerdir. Candan bu yazısında memleketimizde başlı başına bir mesele olan turizmden ve başlı başına bir dert olan gümrük promleminden bahsetmektedir. Okuyucularımızın ve bilhassa ilgililerin Jale Candanın yazısını ilgi ile okuyacaklarından emininiz Avrupada turizmin, ne olduğu bizde ise turizmin ne olmadığını anlamak için Candanın izlenimlerini okumak kâfi gelecektir.

Londradan ayrılmadan birkaç gün evveldi: Buckingham Palace'ın önünden geçiyorduk. Yağmur altında ıslanarak bekleşen büyük bir kalabalığa tesadüf ettik. Bunlar Kraliçenin muhafızlarının nöbet değiştirme törenini seyretmek için bekleşen turistlerdi. Merasim saati geldi geçti. Nihayet, iriyarı bir polis saatlerden beri yağmur altında bekleşen halka doğru fakat onlara hiç bakmadan :

"— Yağmur yüzünden nöbet törensiz değişecek" dedi.

Yanımda Kaliforniyadan gelmiş, çok genç bir amerikalı kız vardı. şemsiyeti altında beni muhafaza etmişti. Bu habere çok canı sıkıldı ve üzülerek:

"— Yarın tekrar gelmeliyim" diye birkaç kere tekrar etti:

"— Bu işe çok mu meraklısınız?" diye sordum.

Güldü:

"— Sadece turistim diye cevap verdi, üç yılda, çalışarak biriktirdiğim parayı Avrupada tam üç haftada yedim bitirdim. Bari bir turistin görmesi gereken şeyleri göreyim". Birçok turistler muhakkak ki Kaliforniyalı genç kız gibi düşünüyorlardı. Polisin tören yapılmıyacağına dair ikazına rağmen bir süre, kimse yerinden kıpırdamamış, olduğu yerde kalakalmıştı. Aslın da dakikalarca bir heykel hareketsizliği içinde bekleyen kırmızı üniformalı, siyah kürk kalpaklı genç muhafız-

lar kimseyi çok fazla ilgilendirmiyordu ama amerikalı turist kızın dediği gibi turistlerin yapması gereken şeyler vardı. Meselâ Londrada kapı önü merasimleri, kaba bir sanat gösterisinden ibaret Madam Tussot müzesi daha çok bir askeri müze vasfını taşıyan Londra Kalesi, Hyde Park'taki gayri ciddi hitabet köşesi görülecek şeyler arasındaydı. Bu ve buna benzer birkaç şeyi görmek, Londra köprüsünün üstünde Big Ben saatinin vuruşunu duymak veya kaleyi turistlerin hücumundan güç belâ koruyan bir iriyarı muhafızı dalgaya getirip öpmek için, insanlar yıllarca biriktirdikleri paraları harcıyorlar ve bir yaz mevsiminde, yağmurlu ve sisli bir Londrada, otellerde yer bulunmuyor, dar bütçeli aileler pansiyoner alarak bellerini doğrultuyorlar, üniversite ve okullar milletlerarası anlaşmalarla boş yatakhanelerinden faydalanıp memlekete döviz sokuyorlardı. Oteller pahalı idi ama turist mevsiminde evlerini pansiyon olarak işleten ev kadınları sayesinde Londranın ismi ucuz şehir- olarak turistler arasında çok faydalı bir şöhret yapmıştı. Çünkü dikkat ettim, turistler her yerde birbirleriyle konuşup gitmiş oldukları yerler hakkında bilgi alıp vermekte ve en çok ucuzluk ve yatabilecek rahat bir yerin peşinde görünmekteydiler. Bu da tabii birşeydi, çünkü, turist belki budalaca şeyleri seyretmekle, bir Londra Kalesinde tarihi mezalimi yaşamak veya Eyfel Kulesinden Parisi görmekle yetinebilirdi ama ona herşeyden önce yatacak ve mevcut parası ile geçinebilecek imkanlar sağlamak gerekiyordu Bu arada turistler arasında dolaşan sihirli kelimenin İspanya olduğuna da sabit olduk. İspanyanın ucuzluğu dillere destan olmuştu. Bu memlekete uğrayan turistler ucuzluk temasını işliyerek memleketin en etkili bir şekilde propagandasını yapıyorlardı.

İşte bunun içindir ki, yalnız İngilterenin değil, bütün Avrupanın turistlere kucak açmış, onlara her türlü kolaylığı gösteren politikasını yadırgamak mümkün değildir: hemen he men bütün memleketlerde gümrük muayeneleri kalkmış, hemen bütün memleketlerde yalnız ilgililer değil, sokaktaki insan bile, turistin yardımcısı olmuştur.. Lisan zorluğu diye birşeyi insan hiç mi hiç hissetmiyor. Her memleketin insanları kendilerini ziyarete gelmiş yabancı ile adeta kalpten konuşuyorlar. Tek kelime almanca bilmeden almanlarla mükemmelen anlaştık. Sofyada piknik kutumuza koymak için kalıp hâlinde buz aradığımızı bir gazinoda, işaretlerle anlatmaya muvaffak olduğumuz zaman, bir müşteri derhal yerinden fırladı, bir arabaya atlıyarak, evinden bize buz getirdi. Yugoslavyada geceyarısına yakın bir zamanda, uçsuz bucaksız bir yolda, benzinsiz kaldığımız zaman, durdurduğumuz yugoslav kamyonları kendi depolarından çıkardıkları benzini, aliminyumdan bir piknik tabağını bükerek benzinin karşılığı olan parayı teklif ettiğimiz zaman canları sıkıldı ve bunu kabul etmediler. Zaten Bulgaristan ve Yugoslavya dahil, bütün hudutlarda turiste yapılan nazik muamele,

Gerçi kabahat bizde idi. Bulgaristandan geçerken halkın bizi dost bakışlarla, candan selâmlamasına öyle alışmıştık ki, hududa çok yakın bir yerde, birden, kırmızı bir fenerle karşımıza çıkan askeri durmadan, geçiverdik. İşte o anda bize doğrulan bir silâh ve biraz ötede farlarını bize çeviren bir askeri kamyon, bize içinde bulunduğumuz tehlikeyi anlattı. Her işte bir hayır vardır derler. Allahtan hududa kırk kilometre kala arabanın makasını kırmıştık ve çok ağır gidiyorduk. Ani durabildik. Asker plâkaları kontrol etti. Kırık makasa ağırlık vermemek için yüklendiğim çocuğa ve bana uzun uzun bakarak, anlamadığımız sert

Turistler eğleniyor
Gel keyfim gel

gümrük binalarının temizliği, turizme verilen değeri anlatmaya yetiyor. Gerçi dönüşte hem Yugoslavyada, hem de Bulgaristanda arabanın arka kanapesinin biraz yerinden oynamış olması şüpheyi çekmiş ve memurlar kanapenin altım muayene etmişlerdi ama bu işi çok büyük bir süratle ve bizi gümrükte beş dakikadan fazla alıkoymıyacak şekilde, yüzlerinde nazik bir tebessümle, bize tek, tük türkçe kelimeler söyliyerek yapmışlardı. Halbuki özellikle dönüş yolundaki Türk-Bulgar hududunda çok sıkı bir gizli kontrol vardı ve askerler bize gümrük memurları kadar nazik davranmıyacaklardı. bir ihtardan sonra bize yol verdi. Hududa varıncaya kadar iki tane daha kırmızı fenerliye rastladık. Hemen duruyorduk.Plâkaya bakıp bizi bırakıyorlardı. Doğu Almanyadan kaçanlara karşı tedbir aldıklarını bizim hududa varınca öğrendik. Turiste karşı nezaket ve gümrüklerdeki serbesti bize rejimi bile unutturmuştu.

Diğer Avrupa memleketlerindeki gümrüklerde ise, pasaportumuza bazen baktılar bazen bakmadılar. İlgilendikleri tek şey otomobille ilgili yeşil karttı. Her memur, sanki, turisti evine davet eden ve evinden uğurlayan güler yüzlü bir ev sahibi idi.

Bedavacı turistler

Turiste verilen bu önemin, turiste yapılan özel muamelenin ve her turistin elinde tuttuğu propaganda si-

Gümrük kapısında bekleyen bir turist ve bavulları

İşte cehennemin yeri

lâhının bir etkisini şehirden şehire, memleketten memlekete, otostop ile giden gençlerin üzerinde gördük. Avrupa şehirlerini bağlıyan büyük yolları tutan heybeliler bir hayli fazla ve adeta hak sahibi.. Otomobilleri durduruyorlar, Avrupanın bir başından öteki başına birkaç günde rahatça gidiyorlar. Hattâ bazen otomobil sahibi ile, yolunu değiştirmesi için, münakaşaya bile girişiyorlar. Biz böylesine çattık ve az daha yolumuzu değiştiriyorduk! İngiltereden Calais'ye yeni geçmiştik. Hava birden değişmiş, sıcaklık her tarafı sarmıştı. Genç bir kız, tam gümrükten çıkarken, gümrük kapısında bizi gözüne kestirdi. Önce plâkayı neden bu kadar tetkik ettiğini anlamamıştık. Galiba hangi milletten olduğumuzu öğrenmek istiyordu. Bir memurla konuştu ve birden yanımıza geldi, nereye gittiğimizi sordu. Niyetimiz Paristen sonra İsviçreye geçmek ve Alplerden İtalyaya ulaşmaktı. Bu hudut içinde kendisini istediği yere kadar götüreceğimizi söyledik, O bizlerle gitmek istiyordu ama illâki Perpignan'a kadar gitmek üzere bizi iknaa çalışıyordu. Çünkü İspanyaya geçecekti. Sıkı durduğumuzu görünce özür diledi. Daha iyisini bulacağını söyleyerek yanımızdan uzaklaştı. Tabii seçme hakkı onundu!

Birçokları ellerinde gidecekleri yerin ismini taşıyan afişler taşıyorlar. dı. Yugoslavyada, akşam karanlığında, tenha bir yol üzerinde rastladığımız Hollandalı bir çifti arabaya aldığımız zaman her ikisinin de yorgunluktan harap vaziyette olduklarını gördük. Ellerindeki heybeler bir hayli ağırdı. Buna rağmen, seçme haklarını kullanma niyetinde idiler ve bu yüzden sabahleyin kendilerini alan dar bir arabadan indiklerini söylediler. Doğrusu rahatsız olmak istemiyorlardı. Açtılar, susuzdular. Kendilerine su ile yanımda bulunan ekmekle zeytinden verdim. Türk zeytinini çok beğendiler ve seneye Türkiyeye gelmeye karar verdiler. Bu defa Yunanistana gidiyorlardı. Tarihi etüdler yaptıklarını söylediler. Ağır heybelerin kitapla dolu olduğunu, onlardan Nişte ayrılırken, gör dük. Bir otostopçuya da Bulgaristanda rastladık. Beni İstanbula götürün götürün diye bağırdı ama cevabımızı almadan koşarak uzaklaştı,

... ve Kapıkule

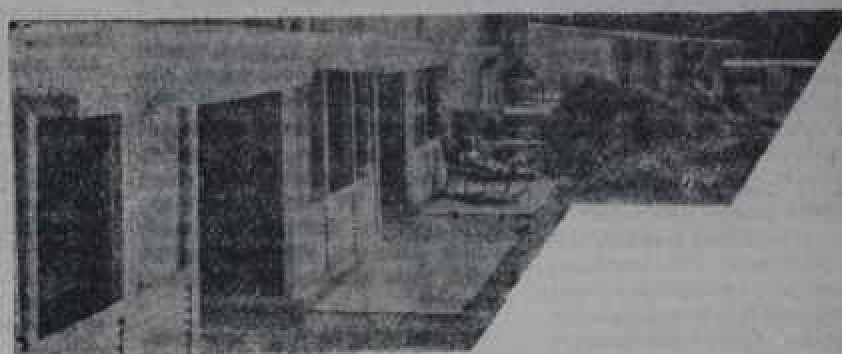
Doğrusu, turizm mevsiminde Avrupada sınırdan sınıra akan turist kafilelerini ve bunların neleri görmeye gittiklerini, küçücük göl kenarlarında, bulanık sular içinde nasıl serinlediklerini gördükten sonra tarihi zenginlikleri ve eşsiz tabii zenginlikleri, masmavi denizi uçsuz bucaksız plajları ile Türkiyenin turizm istikbali hakkında çok umutlu olarak yurda dönüyorduk. Yollarda rastladığımız bütün türkler aynı fikirde idiler. Nerdeyse insanların aklından şüphe edecektik. Nasıl oluyordu da burunlarının dibindeki ceneti görmüyorlardı? Bir gece, saat 12' ye doğru Kapıkule gümrüğünden içeri girerken bu tatlı hayâllerden ve daldığımız rüyadan uyanıverdik. Elimizi yıkamak için bir musluk aradığımız zaman gerçekci olmak zorunda kalmıştık. Gerçi helânın içindeki lavaboyu helânın neşrettiği fevkalâde ko kulardan kolayca bulmuştuk ama musluk kopuktu ve helaya pislikten girilmiyordu. Zaten helanın da kapısı kapanmıyordu, Gümrük muamelesini beklerken bir temiz yerde oturup birşey yemek mümkün değildi. Çünkü biraz ötedeki lokantaya girebilmek için muamelenin bitmiş olması gerekiyordu. Gümrük için sıra sıra bekleyenler yalnız yurda dönen türkler değil, aynı zamanda transit geçen yolculardı. O gece Kapıkulede burnundan ter damlayarak arabasının motor numarasını bulmaya çalışan bir fransız öğretmeni ile tanıştık. Otomobilleri ile yurda giren ye yurttan transit geçen yabancılara yapılan muamele, tek kelime ile korkunçtu. Adamlar formalite icabı bir takım kâğıtlar dolduruyorlardı. Böylece arabalarını burada satıp gitmelerine mani olunuyormuş. Üstelik Personel kıtlığı yüzünden bütün bu muamele büyük bir yavaşlık içinde uzayıp gidiyor, yabancılar yurda dönen türklerin haklı veya haksız tâbi tutuldukları uzun muameleyi hayret içinde ve gülümsiyerek seyrediyorlardı. Bir turist "Biz komünist memleketlerde bile bu müşkilata uğramadık" diye şikâyet etti. Etrafın pisliği ve lâubali hareketler, lâubali kıyafetler ise yeni ayrılmış olduğumuz yabancı gümrüklerle kıyaslandığında içimizi yakacak nitelikte idi. Bütün memleketlerin tertemiz bir gümrük binaları, bu binalarda temiz bir küçük lokanta veya büfleri, tertemiz helaları, akan muslukları var Bütün gümrükler tertemiz, vitrinlerde memleketin özelliğini belirten hatıralar satıyorlar. Hiçbir gümrükte turist 5 dakikadan fazla bekletilmiyor. Diğer memleketler kendi adamlarına nasıl bir gümrük muamelsi yapıyorlar, bilmiyoruz ama turiste ayrı muamele yaptıkları muhakkak! Gümrüğü aşınca, turisti karşılıyan temiz, güzel yollar, pahalı oteller yanında ucuz, tertemiz pansiyon odaları!. Rekabet, yüzünden memleketler aralarındaki sınırı adeta kaldırmışlar. Turiste rahatlık ve kolaylık sağlamak için yarışa girmişler, İtalyada turist için ayrı fiyata satılan ucuz benzin var. Bütün benzin istasyonları hemen her yerde turiste temiz bir hela temin etmekle kendisini vazifeli biliyor, gene hemen her yerde her keseye elverişli pansiyonlar, kamp kurma yerleri, öğrenci otelleri var. Bugünün turisti, artık yolunacak bir zengin değil, kalbi kazanılacak mütevazi bir misafir ve memlekete döviz getirecek bir propagandanın silâhını elinde tutan bir velinimet olarak ele alınıyor, nerede bu zihniyeti bulursa oraya gidiyor.

Yaz Tatillerinizi En iyi Şekilde
Geçirebileceğiniz Yer

Güneş Şehri Antalyada

SABO

Turistik Tesisleridir

MOTEL

Müstakil duş ve tuvaletli, Konforlu istirahat edebileceğiniz yegâne sayfiye yerleridir.

RESTAURANT

Öğle ve akşam ... nefis yemek ve balıklarıyla emrinizdedir.

PLAJ

Lacivert denizi ve parlak güneşi ile sizleri bekliyor

Oda, kahvaltı, öğle, akşam yemekleri ve Plâj ücreti dahil tek kişi için komple Fiyat: 30 TL. Camping şahıs başına 5 TL.

Filimcilik

Ümit fakirin ekmeği

Genç bakan, o gün, Gazeteciler Cemiyetinde sinema yazarları ile düzenlediği basın toplantısına geldiğinde, havanın son derece elektrikli geçeceğini biliyordu. Nitekim de öyle oldu ve sinema yazarları, Berlin film festivalinde birinci armağanı kazanan "Susuz Yaz"ın önce gönderilmesine engel olunduğu halde sonradan geceler düzenlenip üstelik yeni yeni armağanlar verilmesinin hangi perhizle hangi lahana turşusuna ait olduğunu açık açık bakandan sordular.

Turizm ve Tanıtma Bakanlığının genç temsilcisi Göğüş, hem tenkit ve hem de soru biçiminde kendisine yöneltilmiş bu keskin oklu saldırıları beklenmeyen bir yumuşaklıkla karşıladı: Olan olmuştu, bunun üzerinde durmak artık yersizdi ve başlangıçta işlenmiş bir hatanın bir ikinci defa olarak- görmezlikten ve bilmezlikten gelme şeklinde- yeniden işlenmesine olsun izin artık verilmemişti. Yurt dışında Türkiyeyi temsil edecek bir filmin ne gibi niteliklere sahip olması hakkında bakanlık yetkililerinin kesin bir fikri yoktu ve olamazdı da. Turizm ve Tanıtma Bakanlığı - adı üstünde - yurdun turizm bakımından kalkınması ve bunu sağlamak için de tanıtılması yolunda çalışmalarla ilgiliydi. Sinema, bu çalışmaların dışındaydı. O yüzden uluslararası bir film festivaline herhangi bir türk filmi katılmak istediğinde -geleneğe göre- bakanlık, bir danışma kurulu seçiyor, sinema zevkine ve beğenisine inandığı -ama ne inanış! - kişilerden kurulan bu danışma kurulunda aday filmi seyredip gidip gitmeyeceği konusunda karara varıyordu. Bu kurulun elinde yanlış ölçüler olabilirdi; yine bu kurul, sinema zevkinden ve beğenisinden yoksun olabilirdi -ki nitekim bu gerçek "Susuz Yaz"la ortaya çıkmış bulunuyordu- fakat bundan sonrasında, bu konuda daha titiz ve daha ince eleyip sık dokunacak, bu arada filmcilik konusuna gereken ciddiyetle eğilinecek ve hele yıllar yılı yakınılan sansüre bundan böyle mutlaka bir çeki düzen verilecekti.

Genç bakanın bu denli açık sözlülükle suçu kabullenmesi ve hatanın tamiri yoluna gidileceği üzerine bir miktar kesinlikle konuşması, daha da şiddetli saldırılara hazırlanan sinema yazarlarını bir anda frenledi ve bakan, yumuşayan havadan alabildiğine kendi hesabına yararlanarak bundan önce ayni sandalyada oturanların söylediklerini - bir parça üslûp değişikliğine uğratıp - yeniden tekrarladı ve karşı cephede toplanmış sinema yazarlarını kendi cephesine çekmeyi başardı.

Bayram değil, seyran değil...

Geride bıraktığımız bir önceki haftanın son pazar günü, gazetelerde bir küçük haber, ilgiyi yeniden "Susuz Yaz" üzerine çevirmişti. Haberde iki gece sonra, Yeniköydeki Turizm Bankasına ait Boğaziçi Oteli salonlarında bir "armağan gecesi" düzenlediğini ve "Susuz Yaz"ın Türkiyedeki kahramanlarına "Altın" ve "Gümüş" armağanlar dağıtılacağı bildiriyordu. Gecenin bir başka özelliği de, armağanların, "Susuz Yaz"ın Berlin festivaline gitmesine hayır diyen bir bakanlığın bakanı tarafından verilmesiydi.

Yeniköydeki Boğaziçi Oteli salonlarında düzenlenen "bayram değil, seyran değil; eniştem beni niye öptü?" gecesinde, iki kişi - İstanbul Valisi Niyazi Akı ile Turizm ve Tanıtma Bakanı Göğüş- filmin başından sanki hiç birşey geçmemiş gibi heyecanlı nutuklar atarak filmin rejisörünü, baş kadın ve erkek oyuncularıyla fotoğraf direktörünü ve figüranlarını -evet, figüranlarını- hararetle övüp göklere çıkardılar ve "altın ve gümüş" armağanlar yerine birer dökme demir parçası vererek bir çeşit yasak savdılar.

Turizm ve Tanıtma Bakanı Göğüş, şimşekleri üzerine çekmemek için - bu arada zevahiri de kurtarmak amacıyla - Turizm Bankasına birdenbire bir armağan kurdurmuş fakat iş aceleye getirildiğinden, armağanlar, ne gümüşten ve ne de altından olabilmişti. İlgililere göre böyle bir armağan yalnızcı "Susuz Yaz" dolayısıyla kopan fırtınanın dinmesini sağlamak amacıyla kasten kurulmamıştı; aslında bu, bankanın bir çeşit kültür hizmetiydi ve öteden beri vardı. Vardı ama, nedense bu var olan armağanlar, yıllar yılı ne kimseye verilmiş ve ne de verildiği duyulmuş ve görülmüştü Hazır olduğu ille de ısrarla belirtilen armağanların üstelik kendileri bile hazır değildi.

Armağan dağıtma gecesinde yine bir yanlışlık yapıldı: Filmin figüranına kadar armağan dağıtanlar, bu arada filmin en önemli kişilerini, senaryo yazarlarını unuttular. Gerçi, Necati Cumalı adına bir armağan ayırılmıştı. İsraelde görevli karısının yanında bulunan yazar yurda dönünce bu armağan kendisine verilecekti ama, Necati Cumalı, gerçekte "Susuz Yaz"ın senaryo yazarı değil filme senaryosu yazılan uzun hikâyenin yazarıydı.

Metin Erksanla birlikte senaryoyu yazmış olan İsmet Soydan ile Kemal İnci yine sustular ve boyunlarını büküp kaderlerine razı oldular.

Genç bakan Göğüş ise, o gece ve ondan sonraki günlerde düzenlediği basın toplantısında olsun, eş dost toplantılarında olsun, sinemaya büyük önem verdiğini söyledi durdu. Sinema, en yaygın bir propaganda gücüydü, sinema yıllar yılı yurdumuzda ihmal edilmiş bir endüstri dalıydı ve turizmi tanıtma bakımından, sinemadan artık yararlanmanın zamanı gelmiş ve geçmişti. Bundan sonrasında sinemaya devlet elini uzatacak, kendisine düşen ödevleri mutlaka yerine getirecekti. Herşeyden önce -sinema yazarlarının dilinde tüy bittiren- bir sinema kanununa ihtiyaç vardı. İstanbul milletvekili Suphi Baykam, günlerce çalışmış ve bu konuda bir kanun tasarısı hazırlamıştı; şimdi bu kanunu yeniden ele almanın ve Meclise getirmenin tam sırasıydı. Anti-demokratik bir yürüyüş güden sansür yönetmeliği de - kanun çıkana kadar - yeniden gözden geçirilecek ve bundan böyle yurdumuz da "adam gibi filmler çevirmenin" yolları aranıp bulunacaktı.

Bunlar yapılıp gerçekleştirilmeyince, "Susuz Yaz", bireysel çıkışlar olarak katacak ve sinemamız yerinde sayacaktı. Buna şüphe yoktu.

"Susuz Yaz"ın getirdikleri

Berlin birincisi "Susuz Yaz", batıda görülmemiş bir tepkiyle karşılanıp her ülkede şiddetli saldırılara uğrarken, Türkiyede de tam tersine olumlu sonuçlar doğuracağa benzemektedir. Göğüşün aracılığında, devlet sinemaya karşı elle tutulur bir yakınlık göstermektedir. Gerçi, zaman zaman bu çeşit yakınlıklara çok şahit olunmuştur ama, her zaman iyi niyetten yana olan basın ve sinema yazarları bu yeni çıkışta da - ümit fakirin ekmeği ka bilinden- yine "yapacağım, edeceğim, göreceksiniz" diyenin yanında yer almışlardır. Göğüş, herşeyden önce sinema kanununun Meclisten geçip kanunlaşmasına çalışacaktır Fakat, bu gün komisyonlarda dolaşan Baykamın sinema kanununun son şekli hakkında kimsenin herhangi bir fikri yoktur. Birinci şekliyle Baykam kanunu, sinemamız için yararlı olmaktan çok, zararlı olmaya götürücüdür. Herşeyden önce, yapımcının çıkarını koruyucu bir nitelik taşımakta, özellikle iyi film yapımına sinemacılarımızı itici bir kuvvet olmaktan uzak bulunmaktadır. Kanunun yeniden gözden geçirilmesi gerekli değişikliklerin süratle yapılması, yapımcının değil, iyi film yapmaya yönelen sinemanın korunması ve elinden tutulması gereklidir.

Kanun hazırlayıcısı Baykam, sinemayı bilmemektedir. Bu bilmezliği, Baykamı sinemayı kendi çıkarları adına kullanmasını çok iyi bilen yapımcılarla karşı karşıya bırakmış, ve Baykam kanunu, dolayısıyla yapımcıların dertlerine çare bulucu bir kanun haline getirilmiştir. Şimdiki halde, sinemamız zaten yapımcıların lehine çalışmakta, kozlar yapımcılarda toplanmakta ve onlar da boş meydanda diledikleri gibi at oynatmaktadırlar. Kanunda öngörülen yapımcı hakları, sinemamızı iyiye değil tam tersi kötüye götürücüdür. Bakan Göğüş, ikisinin arasını bulmak için, yeni bir danışma kurulu toplıyacaktır. Bu danışma kuruluna, sinema yazarları, yapımcılar, rejisörler, sendikacılar, sinema oyuncuları ve teknikerler de katılacaklardır ama, çoğunluk yine de yapımcılardan yana olacak ve yapımcılar başlangıçta Baykam yoluyla kanuna koydurdukları havadan hakların elden gitmemesi uğruna ne gerekirse yapacaklardır. Kaliteye prim verilmesine yanaşmayacaklardır, filmlerin sınıflandırılmasına değerliyse az değersizden çok vergi alımına karşı çıkacaklardır. Her önüne gelenin yapımcı olduğu bir sinemada kanunda verilen üstün hakların kaybolmasına çalışacaklardır. İyi sinema adamı yetiştirecek olan dökümanter -belge filmciliğiyle -onların deyimiyle- vakit geçirilmesini istemeyeceklerdir.

Bunların yanı sıra, bugünkü sansür de yapımcıların işlerine gelmektedir. Aksi takdirde, menfaatlerine halel getiren bir star sistemine karşı çıkıp onu yıkma gücünü kendinde bulan bir yapımcılar derneği, yıllar yılı sansürle takışmaktan niçin kaçmıştır? Sansür sıkılığının ortadan kalkması, iyi film çevrimine yol açabilecek bir nitelik taşıdığından, kötü fakat ticari filmler yavaş yavaş ortadan kalkacak ve sansür kalkanı ardına artık saklanılmaz sözde bir korunak olacaktır. Bu durum da, yapımcıların işine gelmemektedir. İyi film demek, ticari film değil demektir - bu da yapımcıların kendi baş larına vardıkları bir yargıdır- ve dolayısıyla da az kazanç anlamına gelmektedir. Yapımcı, dar iç pazarda koyduğunu bir an öncesi geri alabilmek için alabildiğine ticarî kimlik taşıyan filmler yapmak zorundadır. Bu zorunluk, onu iyi filmden uzaklaştırmaktadır ve kanunda iyi filme tanınacak herhangi bir değer primi, ister istemez yapımcıyı iyi filme düşman edecektir.

Toplanacak danışma kurulunda - inşallah - iyi niyetliler ağır basar ve kanun sinemamızın aleyhine değil de lehine bir biçime girer. Fakat günümüzdeki bu çeşit düzenlemelerde ne inşaallahın ve ne de maşaallahın artık yeri yoktur. Bu, kulağa küpe edilmesi gereken en önemli noktadır.

ŞİDDETLİ
BAŞ
AĞRILARINA
KARŞI
GRİPİN
başarı ile kullanılır!
BAŞ DİŞ
NEZLE
GRİP
GRİPİN
KININLI
GRİPİN
GRİPİN
4-29
GRİPİN 4 saat ara ile günde 3 adet alınabilir

(Basım: A — 1356) — 1106